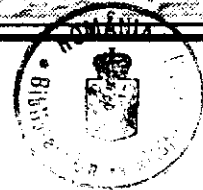

UNIVERSUL LITERAR

Cu steaua de CHARLES DOUSSAULT

In acest număr: I. MINULESCU, N. DAVIDESCU, ION PILLAT, D. NANU, I. N. POTAPENKO, L. REYMONT, LOGOFATUL GHEORGACHI, DON JOSÉ, N. TONITZA, PERPESCIUS, B. CECROPIDE, GH. CARDAS, I. FLOROIU, I. C. BACILA, — vignete de I. TEODORSCU-SION. — Gravuri din texte vechi.

De sărbători

Afară-i noapte neagră; vijelie...
Se tânguște vântul prin coltoane:
Adorm-acum, ca un copil cu toane,
Acum pornește iar, plin de mânie.

Ei stau la foc, trudit de insomnie,
Ascult cum bate ploaia în obloane;
Visez... și'n vis mă chiamă dragi licoane
Din țara Doinei, dulcea Românie!

Văd copilași pe ulițele ninse
Umblând cu steaua și cu Moș-Ajunul
Și-aud departe-un cor de glasuri stinse...

Ași vrea s'alert spre ei, să-i iau în brață,
Să-l dăruiesc... dar nu mai e nici unul...
Și-o lacrimă mi-alunecă pe față...

Paris, 1901.

ST. O. IOSIF

Charles Doussault

Acest pictor francez a fost prin anii 1842—1845 în Muntenia și Moldova bucurându-se de multă simpatie din partea Domnului Munteniei, Alexandru Dimitrie Ghica. Relațiile lui cu Agentul Franței la București, Etienne-Adolph Billecoq — pietenul cel bun al Românilor — au fost foarte intime și el singur îl scoate în evidență în publicația sa *Album Moldo-Valaque*, unde reproduce deseneuri de-ale lui.

În luna Iulie 1843, Prințul Albert de Prusia, fratele împărătesei Rusiei, venind dintr-o călătorie din Orient și ducându-se la Berlin a trecut și prin București. Aici i s'a făcut o primire strălucită și pictorul Charles Doussault a fost însărcinat să deseneze într'un bogat album compus din 10 aquarele mari, toate episoadele interesante ale trecerii Prințului Albert de Prusia prin Muntenia.

Atunci la curtea Domnului s'a dat un mare bal în cinstea Prințului, unde toți ambasadorii au luat parte și au fost răpiți de această petrecere, cu atât mai mult că acest bal era cu totul original, unde costumele orientale ale boerilor se amestecau cu cele europenești ale tinerilor.

Dela el ne-a rămas deseneuri foarte frumoase, reprezentând străzi din București, cu casele care au balcoane după moda Turcească, Turnul Colței, obiceiuri de Crăciun — copii cu steaua, felul de a călători cu diligența, fie a oamenilor de rând sau a unui consul străin însoțit de dorobanți călări. A văzut stepa cu popasuri vânătoarești și cu țigani ei, și s'a urcat și pe munții Bucegi.

A vizitat se pare și Moldova, că ne dă tipuri de călugări și de călugărițe, și la Iași este de față la un bal dat de Domn, unde se văd felurite costume orientale și europenești, între care și al Domnului, tot după moda orientală.

Aceste deseneuri luate la fața locului, care sunt exacte și bine executate, sunt foarte importante, pentru că ne dau scene, tipuri și costume din viața poporului român din prima jumătate a secolului XIX-lea.

Toate aceste deseneuri sunt în *Album Moldo-Valaque* și sunt în număr de treisprezece.

Ion C. Băcilă

FRAGMENT PROFAN

de N. DAVIDESCU

Se numea Isus. Crescuse în liniștea Galileei. Întăile lui impresii au fost liniștite, austere și senine. Valea natală semăna cu un colț de cer căzut în cuta unui munte. Nazaretul, cu casele lui pătrate și albe, se agățase de stânci ca o grădină de rodii, de zmochini și de viță, presărată, prin verdeață, cu porumbei albi.

Casa părintească nu se deosebia de mulțimea celorlalte. Interiorul familiei era grav și patriarhal, și respira pietate. Pasagii din lege și din profeți se desfășurau pe bande rigide, de-asupra ușilor și pe pereți, în caractere caldaice. Aerul acesta religios însă, desvelia și mai mult goliciunea interiorului, și sărăcia din prejur. O cămăruță ceva mai largă, luminată doar cu ajutorul uși sau al unei candelă, slujia în același timp de cotet, de bucătărie și de dormitor; un ulcior, câteva perne pe un divan de pământ, și o ladă vopsită, înghebau, laolaltă, toată bogăția lăuntrică a gospodăriei.

Isus prefera astfel împrejurimile ferme-cătoare ale satului în locul chiliei înăbușitoare a părinților. Lăniile mlădioase ale Caraculului se desfășurau în spre apus, până intrau în mare, iar creștetul munților din țara lui Sichem, cu locurile lor sfinte în vremea patriarhală, se ridicau cu majestătea unui leu în pustie. Tabor plutia ca un om rotund în depărtarea câmpiilor, și acoperia o parte din valea Jordanului. Isus turna din plin armonia orizontului acesta în cupa ochilor lui senini și, cât ținea ziua, bătea spinarea colinelor din prejur. Seara cobora la fântâna din sat. Frumusețea femeilor adunate acolo, ca și veselia lor, însuflețea amintirea priveliștilor mângăiate ziua. Șezătoarea începea. Flăcâii făceau cerc. Glumele alterneau cu poveștile. Credințele strămoșești curgeau, turnate în argintul viu al glasului femeilor, sau în arama glasului bărbătesc, alături cu veselia generală. Inoptarea apoi, și despărțirea. Isus pleca șovăitor aproape de emoții. Cina de seară, luată în tovarășia părinților, acasă era un repaos. După masă urma, sub îngrijirea tatălui și a mamei sale, să studieze învățătura primă a scripturilor. Repeta, după câte un manuscris vechiu, în cadență, cu părinții împreună, până când le învăța pe dinafară, fraze din profeți. Din când în când lua parte la sărbători de familie, în cinstea legilor strămoșești. Nu era însă prea ispitit de ele. Sărbătoarea tabernacului, singură, îl interesa. Umbrarul de frunze de mirt și de măslini, ridicat în mijlocul curții, în amintirea timpului imemorial al patriarhilor nomazi, îi umplea inima de reverii și de emoții. Sufletul se scâldea atunci în poezia învălțurii odinioară. Aprindea candelaburul cu șase brațe, și citia, cu ai lui la olaltă, sfintele scripturi. Iehovah se cobora din cerul instelat și plutia, nu numai pe văi și pe munți ei și în candelaburul arzător al gloriei divine, în verbul cântat de ei, ca și în umbrarul tăcut al credințelor strămoșești.

Această sărbătoare însă era rară. Ședea deci mai tot timpul departe de casă. Blandetea și mintea lui îi aduseseră prietenia câtorva flăcăi din sat, în tovarășia cărora urma să bată împrejurimile. Vorba îi plăcea. Spiritul lui viol și plin de poezie era totdeauna gata să născocoască ceva frumos de povestit. Se împrieteniise mai ales cu doi dintre tovarășii lui, Simion și Petre, pescari de pe malul lacului Nazaret, îl însoțiau adesea, lăsându-și lucrul pentru o plimbare prin împreju-

rimi. Urcau muntele căteși trei, de obicei, și acolo, sub înrăurirea spiritului arzător al tăușurii lor prieten, se pierdeau în contemplații și în uitare de sine. Munții, marea, cerul de azur, câmpiile din zare, schimbau aspectul lor melancolic, pe umbra transparentă a unei lumi nevăzute încă și a unui cer nou. Nostalgiile necunoscute năvăleau astfel în sufletul lor. Simion și Petre nu pricepeau aceste simțăminte, și cereau tovarășului lor mai tânăr o lămurire. Isus, cu o intensitate mult mai mare, simțea aceleași lucruri. Adâncimea acestor emoții dospea, în mintea lui arzătoare, dumnezeirea. Iahovah, plutea, astfel peste tot. Galileea e o țară fără pereche de verde, fără pereche de umbră, fără pereche de surzătoare. Primăvara câmpiile se acoperă cu un covor de mușchi și de flori ale căror culori limpezi amesc. Isus le arăta atunci, drept răspuns, turturelele vioaie și zvelte, merlele albastre și ușoare, cum se lăsa, ușoare ca niște bulgări de lumină, în iarbă; ciocărlile moarte venite până aproape sub picioarele lor, ochiul schintector și blând al broaștelor testoase, sau aerul grav și pudic al berzelor, și le spunea:

— Mănuată e puterea lui Dumnezeu. Surâde în același timp și de-o potrivă cu florile, râde cu mierla prin ierburi, primește soarele dimineața cu cântecul ciocărlilor, și, seara, capătă forme grave și fantastice cu stâncile.

Coborau apoi spiritualizați de visuri ușoare, legând cerul și pământul în poezia misticismului lor, și intrau în sat. Acolo se strângeau împrejurul fântânei și, înconjuțați mai ales de copii și de femei, cu sufletul vesel și cu cântecul ingerilor pe buze povesteau simțămintele culșe din colinda lor. Cercul se mărea însă din când în când și împreună cu el și călătoriile. Isus mergea de obicei înainte. Se oprea din când în când însă și șoptea și celorlalți observațiile sale. Porneau din nou apoi. Când îi ajungea oboseala, poposeau. Prin satele vecine nu se opreau de cât foarte puțin, în treacăt, și aceasta în deobște atunci când întâlneau în drumul lor vre-o sinagogă. Mulțimea necunoscută tulbura inimile lor simple. Sinagoga însă era prilej de odihnă netulburată într'un sat străin. Învățătura sacră, pe de altă parte, plăcea simplității lor blânde. Isus o cunoștea oare-cum mai bine. La esire repeta tovarășilor lui maximele știute pe dinafară; le potrivea chiar cu unele din observațiile lor și le făcea, astfel, mai pătrunzătoare de cum le auziseră:

— Toată creatura a fost sortită să se bucure de creație. Dumnezeu trăește parcă întreg în fiecare particică a orinduelii lui și parcă simte bucurie fără leac în a se da, astfel, creaturilor sale. Mai dulce e să dai de cât să primești.

Cuvintele lui aveau un accent mângăietor a cărui poezie făcea mai mult chiar de cât preceptul în inima tovarășilor lui. Flăcâi de prin alte state veneau din când în când printre nazarineni și măreau ceata lor armonioasă și simplă. Isus se bucura de lucrul acesta în care vedea un semn de iubire mai mult. Sufletul lui căpăta atunci nu și mai mare avânt ca de obicei. Ar fi vrut parcă să se ducă necontenit înainte și să cuprindă pământul întreg în aurul acestei prietenii. Plimbările lor durau astfel câte odată zile întregi în șir. Isus nu băga de seamă. Tovarășii lui atunci erau siliți să-l îndemne la înțoarcere. Fiecare din ei trebuia să-și vadă și de treburile zilnice. Isus se supunea;

pe fruntea lui însă trecea o umbră de întristare. Ideea unei despărțiri, cât de scurte, de tovarășii lui, și de visele lor, îl întuneca:

— Când sunt între voi nu mă gândesc la nimic și la nimeni; casa cu grijile ei, ca și dorul de părinte și de rude, toate le uit. Bucuria de a trăi în iubirea voastră prietenească întrec toate celelalte preocupări. Inima mea atunci se desparte de griji și bate liberă, ca păsările cerului. Ai văzut păsările, Petre. Nimeni nu îngrijește de ele, și nici ele nu-și poartă de grije. Sunt, cu toate acestea, fericite. Sboară la olaltă în rânduri vesele și umplu cupacii cu cântecul lor. Tatăl lor cerește singur le duce grija. De ce nu faceți și voi, ca ele, Petre?

— De noi cine va fugiți însă?

— Tot tatăl cel cerește. Bunătatea lui se răspândește deopotrivă peste tot. Pământul ca și toate vietățile lui sunt fiii aceluiasi părinte. Dumnezeu împărtășește pretutindeni.

Apoi tăcură. Isus devenea gânditor. Într-un drumul satului și mergeau agale. Tovarășii lui Isus gândeau, fiecare în parte, la tâlcul acestor cuvinte. Isus mergea singur înainte. Mintea lui era aproape nedumerită. Spusese lucruri foarte firești și, totuși, găsea că sunt oarecum ciudate. Avea chiar impresia că nu le spusese el, și că le auzise de la altul, și se căznea cu oarecare greutate să le lege armonios cu celelalte gânduri ale lui. Părea că găsisese ceva; nu-și putea da socoteală însă ce anume găsisese. Intrară astfel în sat. Oamenii pimiră vestea venirii lor cu uimire. Lipseau de patru zile. Seara la fântână, s'au adunat cerc împrejurul noilor sosiți. Isus lipsea. Petre povestea pe unde fusese, și repeta cuvintele și explicațiile conducătorului lor. Părea că-și bate vorbele lui metalice cu cuie. Lumea însă era intrigată și găsea ciudat felul acesta de viață. Simion și Petre nu se mai țineau de cât pe apucate de pescărie. Isus își uitase chiar cu desăvârșire de meseria lui de tâmplar. Lumea găsisese și calificase drept rele apucăturile lui Isus. Petre și Simion atunci, îndărățiți, luară apărarea prietenului lor, cu patimă, și găsiră purtarea lui sublimă. Această hărțuială pricinui o despărțire puțin prietenoasă.

A doua zi spre seară eși din casă și Isus. Șezuse toată ziua sub un zmochin. Lumea îl întâmpină mai rece. Petre, în sfârșit, întâlnindu-l, îi povesti de cele întâmplate. Un ac se înfipse atunci în inimă. Petre simți aceasta.

— Nu te supăra, Isuse.

— Nu mă supăra Petre. Mă întreb însă ce va fi având lumea cu noi. Nimănuia nu am făcut ceia ce nu ni-ar fi plăcut să mi se facă. Ceilalți însă nu sunt tot așa, se vede.

Tristețea apoi îi curmă o clipă gândul. Numai decât îi dete brânci însă dincolo de marginile lui inițiale și, din nevoia unei consolări, îl aruncă pe marea umilinței. Imorejurul lor se strănsese căji-va oameni. Pivirea lor măsură tăioasă și cercetătoare. Isus, văzându-i dete glas gândurilor sale.

— Nu e nimic Petre. Cine se înalță se va umili, și cine se umilește se va înalța. Nu judeca dacă nu vrei să fii judecat.

Apoi, după o tăcere scurtă, urmă:

— Când cine-va te lovește pe partea ta dreaptă, tu întoarce și pe cea stângă, și când îți cere haina, tu dăi și cămașa.

Cuvintele lui ținteau în cei care-l vorbiseră de rău în seara trecută. Aceștia, simțind răspunseră:

— Noi nu te-am judecat Isuse. Am gândit numai că faci rău trăind astfel. Isus, la cuvintele împăciuitoare ale oamenilor, se mai potoli. Răspunsul lui

însă, deși mai blând în aparență, era, prin convingere, mai tăios în fapt:

— Cine va erta, i se va erta! Cine ridică sabia însă, de sabie va pieri.

Un bătrân se desprinsese dintre oameni și se opri în fața lui:

— Tatăl tău e dulgher, și se numește Iosif. Noi te cunoaștem. Cum de cutezi dar să ne vorbești astfel?

Lumea aprobă acest răspuns. Isus însă, simțindu-se jicnit, ridică fruntea și spuse:

N. Davidescu

— Tatăl meu e și tatăl vostru, iată. Privirile lui cad deopotrivă și pe buni și pe răi. O femeie îl intrerupsese glumind:

— Băiatul dulgherului din sat vorbește ca prorocii, uitați-vă. Crede că noi nu-l știm.

Un hohot de râs eși din toate părțile. Simion și Petre veniră lângă prietenul lor. Cuvintele lui Isus însă căpătară, sub inspirația indignăriei, ceva din siguranța și din tăria cremenei:

— Tatăl meu cel adevărat e sus.

Oamenii găsiră, de data aceasta, că gluma mersese prea departe, și se supărară. Unii haiduiră chiar. Intervenția gigantică a lui Petre și a lui Simeon, singurii stăpâni mânia mulțimei, și trecerea ei la fapte. Aceștia doi luară pe Isus și plecară cu el aproape pe sus. Isus, tremurând încă de durere lăuntrică, mai întoarse odată capul și adăogă:

— Cuvântul lui măturisesc eu vouă.

Apoi simțindu-se oare cum bine între cei doi prieteni, le spuse cu tristețe în suflet:

— Adevăr zic vouă, că nimeni nu este profet în țara lui.

Francis Jammes

Drumul vieții

Un poet se așază într-o zi la masă ca să scrie o poveste. Nu-i venia nimic în minte, însă era vesel pentru că soarele lumina o mușcată de pe fereastră și pentru că'n mijlocul ferestrii, deschisă și albastră, plutia o muscă. Dintr'odată îi apărură viața trăită. Era o cărare întinsă și albă, care pornia dintr'un boschet negru în care râdeau ape și sfârșia la un mic mormânt calm și năpădit de mărarăciuni, de urzici și de odogaci.

În boschetul cel negru, el recunoscuse pe îngerul păzitor al copilăriei lui. Avea aripi aurite ca o viespe, părul blond și chipul liniștit ca apa unei fântâni într'un amiez de vară.

Îngerul păzitor zise poetului:

— Îți aduci aminte când erai mic? Veniai pe-aici cu părinții tăi cari pescuiau cu undița. În apropiere era câmpia, caldă și sinăltată de flori frumoase și de lăcuste. Lăcustele par niște fire de iarbă frânte ce umblă. Vrei, să-ți revezi locul acela?

Poetul răspunse: vreau.

Și merseră până la râul albastru acoperit de un cer albastru și de aluni negri.

— Iată copilăria ta, zise îngerul.

Și poetul privi apa, plânse și zise:

— Nu mai zăresc oglindindu-se în apă chipurile blânde ale părinților mei. Stăteau pe țărm, calmi, buni și fericiti: Eu aveam un sorț alb pe care-l murdăream într'una și mama îl ștergea cu batista.

Spune-mi, bunule înger ce s'a făcut imaginea dragilor chipuri? Nu le mai văd de loc. Nu le mai văd.

În clipa aceea, un frumos buchet de alune sălbatice se desprinsese dintr'un alun și pluti dus de apă.

Și îngerul spuse poetului:

— Imaginea părinților tăi a urmat cursul apei asemenea fructelor ăstora. Căci totul e luat de curent, și lucruri și aparențe. Imaginea scumpilor tăi părinți s'a topit în apă și ce-a mai rămas se cheamă amintire. Reculege-te și te roagă și vei găsi din nou chipurile prea scumpilor tăi.

Și cum, în vremea asta, un pescăruș de azur zbură peste trestii, poetul strigă:

— Bunule înger! Nu cumva în aripile pescărușului văzui trecând ceva din culoarea ochilor mamei mele?

Și făptura cerească zise:

— Tocmai așa. Dar mai privește.

Și din înaltul unui arbore în care-și făcuse cuibul o turturică, un fulg alb și ușor, se lasă, răsucindu-se, pe apă.

Și poetul strigă:

— Bunule înger! Fulgul ăsta așa de alb nu e cumva bunătatea limpede a mamei mele?

— Și făptura cerească zise:

— Tocmai așa.

Seară rurală

Se uită soarele 'napoi...
O fi pierdut ceva,
Sau poate
Așteaptă 'n deal un car cu boi
Să-l plimbe și prin alte sate?...

La noi,
Biserica și casele din sat
Par jucării
Pentru copii
Iar plopii, coșuri negre de mașini
Ce-au trecut
Bucatele din sat
Și din vecini...

Prin curți,
Găinile și porcii s'au culcat
C'asa-i în lunile de vară
Când ziua dă 'n seraf...
Femeile, au pus de mămăligă
Iar oamenii s'au pus la sfat
Cu popa ce-a sosit într'o cotigă
Dela oraș,
Unde-a schimbat sedilele de caș
Cu trei duzini de lumânări de ceară...

Și-atâta-i tot ce poți vedea
La noi în sat...

-- Dar unde-i soarele din deal?

Și-a dat cu popa „seară bună”
Și-a plecat...

ION MINULESCU

O boare ușoară încreți apa și făcu
să foșnească frunzișul.

Și poetul întrebă:

— Nu-i vocea dulce și gravă, a tată-
lui meu?

Și făptura cerească:

— Tocmai așa.

...

Atunci își urmară drumul pe că-
rarea ce ieșea din boschet delungul
râului. Și în curând, în lumina soa-
relui, cărarea albi. Ea era asemenea
unei pânze de pe masa altarului. La
dreapta și la stânga, izvoarele as-
cunse făceau un zguduț de cădelnițe
pioase. Și ingerul zise:

— Recunoști timpul ăsta din viața
ta?

— Iată, răspunse poetul, ziua in-
tâiei mele cuminecături. Imi amin-
tesc și biserică și chipurile fericite

ale mamei și mamei mare. Eram și
mulțumit și trist. Cu ce căldură in-
genuchiai. Prin păr îmi treceau fi-
ori. Și seara, la masa întinsă, toți ai
casei mă îmbrățișau și spuneau: Era
cel mai frumos.

Și amintindu-și de asta, poetul is-
bucni în suspine.

Și plângând așa, el era frumos ca
și în ziua frumoasei ceremonii. La-
crimile îi curgeau pe mâini ca o a-
ghiazmă.

Și mersorăm și mai departe pe
drum.

...

Lumina se imputina. Plopii subți-
rateci ondulau ușor dealungul șan-
turilor. Unul din ei, în depărtare, în
mijlocul unei câmpii părea o tânără
fecioară. Și cerul se colora așa de
desfătător că ora albastru și palid ca
lâmpla unei fecioare.

Și poetul se gândi la întâia femeie
pe care o iubise.

Și ingerul păzitor vorbi:

— Iubirea fu așa de curată și de
dureroasă că nu mă supără de fel.

Și'n timp ce mergeau, umbra era
așa de blândă și miei plâpânzi tre-
ceau prin inserare, privind la durerea
poetului, făptura cerească avu un
surâs grav și dulce ca al unei mame
suferinde.

Și aripile-i de aur se înfiorau și
alungau adierile serii.

...

În curând stelele se aprinseră în
lărio.

Și cerul semăna cu un pat părin-
tesc înconjurat de făclii și de dureri
mute. Și noaptea părea o văduvă in-
genuchiată pe pământ.

— Recunoști toate astea? îi spuse
ingerul. Și poetul nu răspunse nimic
și căzu în genuchi.

...

Ajunseră în sfârșit la locul unde
drumul se termina, aproape de mi-
cul mormânt, calm și năpădit de mă-
răcini, de urzici și de odogaci.

Și ingerul zise poetului:

— Am vrut să-ți arăt drumul tău.
Iată unde vei dormi, nu departe de
ape. Ele îți vor aduce, în fiecare zi,
imaginea amintirilor tale: azurul
pescărușului ce seamănă cu ochii
mamei tale; fulzul turturicii, ase-
menea blândeții ei; ecoul frunzișu-
lui, la fel cu vocea gravă și liniștită
a tatălui tău; reflexul cărării, albă
ca și întâia ta cuminecătură și întru-
chiparea delicată ca un plon subți-
ratec, a aceleia pe care ai iubit-o.

La urmă, apele îți vor aduce noap-
tea cea mare și luminoasă.

Rudyard Kipling fu de curând victima
unui mistificator care publică în *Times*,
o poemă intitulată „Vechea gardă” și pe
care o iscăli, nepăsător, cu numele poe-
tului.

Poetul nu se formaliză de loc.

Se mulțumi să zică:

— Poemul ăsta e detestabil.

— Suntem exact de aceeași părere, de-
clară redacția lui *Times*, dar l-am publi-
cut crezând că e de D-voastră.

Intrând într'o zi, în prăvălia unui an-
ticar, Kipling alese un volum și adresân-
du-se anticarului, îl întrebă:

— E interesant?

— N'am idee, răspunde librarul, n'am
avut prilejul să citesc această lucrare.

— Cum, d-ta vinzi cărți și nu le citești?

— Zău, că nu și apoi nici nu pricep ui-
mirea D-voastră. Dacă ași fi farmacist,
mi-ați cere să gust din toate d-ctoriile?

Mark Twain, celebrul umorist american,
intră într'o zi într'o librărie din New-York
ca să cumpere un volum de patru dolari.

— Patru dolari, zise Twain, e pentru
publicul de rând; eu însă cum sunt jur-
nalist, am dreptul la o reducere.

— Negresit, răspunse librarul.

— Dă-mi voce, te rog, să-ți mai spun că
sunt și autorul a mai multe romane ceea
ce neapărat îmi dă dreptul la încă o mică
reducere.

— Desigur.

— În plus, trebuie să adaog că sunt și
acționar al casei dvs. de editură, deci cer
pentru aceasta un avantaj.

— Perfect.

În sfârșit, când veți afla numele meu,
sunt sigur că îmi veți acorda încă un va-
bat: eu sunt Mark Twain.

— Ei și-acum, spune-mi ce-ți datorose
pentru volumul ăsta?

— Dar absolut nimic, d-le Mark Twain,
zise librarul cu un aer foarte serios. Eu
vă datorose Dvs. un dolar. Iată vi-l și dau.

Mark Twain izbucni în râs și plăti cei
patru dolari.

H. G. Wells, autorul cunoscutei utopii a
mașinei de exolator timpul, a avut începu-
turi foarte dificile.

Fundase cu prietenul său Henley, o pu-
blicație săptămânală: *The New Review*.
Abonații erau de sămânță.

Intr'o zi, Wells și Henley, văd, dela fe-
restrele biroului lor, trecând o înmormân-
tare.

Henley, după ce privește un moment
cortegiul, se apleacă sore Wells și cu un
ton foarte neliniștit îi zice:

„Numai de n'ar fi abonatul nostru”.

Intr'un vagon de drum de fier, trei Eu-
glezi, beți-morți:

Intâiul englez. — Ce oră e?

Al doilea, consultând tabacherea. — Joi.

Al treilea, sculându-se brusc. — A, mul-
țunesc, e tocmai stația la care trebuie să
cobor.

Gâsca de Crăciun

— Legendă țărănească —

de Ladislav Reymont *)

Domnul Isus se ducea odată cu sfântul Petru și Iuda, dela Ujazd la Piotrkow.

De atunci e multă vreme, foarte multă, căci acolo unde acuma e pământ uscat erau bălți, și acolo unde acuma vedeți ogoare, nu erau decât păduri. Și țara era atât de pustie că trebuia să străbați o poștie până să dai de un salț și două, până să întâlnești un castel.

Domnul Isus murea de frig, și aproape-ți era milă să te uiți la el. Crăpau pietrele de ger; era noaptea Crăciunului. Câte și trei erau infometați și nici o colibă, nici un han, nici tipenie de om! Se opreau din când în când să se odihnească, dar nu zăboviau, căci lupii și alte fiare sălbatice se țineau după ei în haite și urlau de și se sbârcea șira spinărei.

Sfântul Petru își tăia o bătă țepănă, iar Iuda luase un bolonav. Domnul Isus le spuse:

Naveți frică, viteji mei. Eu sunt cu voi...

Sfântul Petru și Iuda n'au frică, însă o fiară sălbatică, rămâne ori cum tot fiară sălbatică și sunt situații când tot e mai sigur să ai o bătă...

Pe inserate ajunseră la un castel. Se gândiau că acolo ar putea să se desmortească și să se odihnească. Dar castelul aparținea unor nemți care îi clădură pe ușă afară și îi trimiseră la plimbare departe, tocmai în pădure.

Sfântul Petru se infuria atât de mult că ținea morțiș să-și încerce bătă pe capul unuia dintre nemți. Iar Iuda bombănia:

— Turbez, Doamne, turbez! Dacă aș putea aș suci gâtul pușorului ăsta, colo în tufis... ca să mă liniștesc. Dar Domnul Isus le spuse:

— Aveți răbdare. Oamenii sunt intunecați la minte, iată pentru ce sunt răutăcioși. Maimuțele își pot mânca între ele părul de pe spate, dar omul trebuie să susțină pe semenul lui, și să-l ajute. Și omenirea va merge așa multă vreme...

Porni mai departe vorbindu-și sie însuși, pe când cei doi discipoli, în urma lui, mergeau mereu. Frigul se întăria; foamea li se întărâta tot mai mult. În sfârșit, tot mergând, întâlniră un han.

— Să intrăm, spuse Domnul Isus, se mai află pe lume oameni de treabă.

— Stăpâne, răspunse sfântul Petru, dar eu nu mai am nici gologani.

Bunul stăpân își pipăi buzunarele; nu găsi nimic și se turbură.

— Nici eu, zise El. Iuda, împrumutlă-ne tu banii pe care li ai...

— Eu am un florin polonez, răspunse acela. Avea însă doi, dar îl ducea înima ca să-i dea.

— Dă-ne florinul tău, dacă n'ai mai mult.

Domnul Isus știa că Iuda mințea. Iuda scose din pungă 28 de „groși“.

— Trebuie să mai fie încă doi „groși“, care s'au virit pe undeva, spuse el prefăcându-se că-i caută. Pe când se gândia: Banii ăștia îmi sunt bani rămași!

Domnul Isus luă banii. Apoi intrară în han.

— Laudat fie Domnul Isus Cristos!

— În vecii vecilor! Oameni buni, bună seară: Dar de unde Dumnezeu veniți pe vremea asta?

— De prin lume, buna mea han-gioaică, de prin lume. Dar murim de foame și de sete. Vei găsi cumva pentru noi ceva de îmbucat? Abia ne mai tragem sufletul!

— Așa e, dă-ne repede niște pâine, adăogă sfântul Petru.

— Nu e pâine.

— Ei bine, atunci niște brânză, sau carnați.

— Nici d'astea.

— Atunci, buna mea doamnă, o felie de varză, sau cartofi...

— Nimic, nu înțelegeți, nu mai avem nimic. Au fost niște oameni înaintea voastră, care au mâncat tot.

— Dar rachiul, se găsește?

— Rachiul, avem, însă vă previn, dintr'acela care-ți arde gâtulejul!

— Ala bunul s'a isprăvit!

— Vreți să beți un rachiul, întrebă Domnul. Iuda scupă cu un aer disprețuitor și sfântul Petru zise:

— Eh, ăsta n'ar face locmai rău! Îi simt gustul parcă și-mi lasă gura apă de nu mai pot!

— Dar scrumbii? aveți? întrebă Iuda, căci roșcovanul era lacom de pești.

— Nici o scrumbie.

— Ce pot face eu pentru voi, bieții mei prieteni? strigă Domnul Isus, din cale afară de amărit.

— Ah, dacă ați vrea să plătiți s'ar găsi poate o găscă, zise han-gioaica.

— Pe cuvântul nostru de oameni cinstiți, vei fi plătită! strigă Domnul

*) S'a născut în 1868 în ținutul Piotrkow. Rând pe rând agricultor, călugăr, actor de provincie, funcționar la căile ferate, a început să scrie puțin câte puțin ceea ce vedea, și să imprime într'o bună zi în anul 1873, ceea ce scrisese.

A publicat numeroase „Nuvele și Impresii“, dintre cari cele mai remarcabile sunt volumele: „Dreptate“ (1900), în țara Chedmului (1910); romane voluminoase cum sunt: Comediana (1896), Pământul făgăduinței (1898), în care redă cu o umitoare intensitate viața Lodzului; însă opera sa capitală este imensul poem în patru romane, fiecare purtând numele unui anotimp, intitulat „Țărani“.

puțin cunoscut în țară la noi și chiar în Occident, deși avea întreaga operă tradusă în limba germană, după ce a fost distins acum doi ani cu premiul Nobel, se bucură de mulți admiratori. Primele două volume din Țărani, „Toamna“ și „Iarna“ au apărut în franțuzește.

A murit acum o lună.

Isus, aduceți numai pasărea, ca să ne tocmim repede.

Hangeoica se duse după găscă.

Iuda care fusese negustor și care se pricepea la tocmeală, o luă cel dințai, o cântări în mâini, îi suflă între penele de pe piept:

— Slabă! E slabă! Ușoară ca un punn de talaș! Mie mi-ar ajunge. La toți trei, nici n'ai ce pune pe măsea.

Sfântul Petru se scărpină în cap. Lui singur de-abia i-ar fi ajuns găscă.

— Totuși, frige-o, porunci Domnul. Apoi întorcându-se către ei:

— Nu-i așa Petre, că-i foarte puțin pentru toți trei?

— Puțin de tot, Doamne! Dacă ar mai avea vre-o două verze împrejur și o felie de pâine...

Domnul Isus se gândi puțin și spuse:

— Uite cum să facem: ne culcăm, foamea se va potoli puțin. Gâsca se va frige în vremea asta și când ne vom scula, o va mânca acela care va fi visat mai frumos.

Se culcară sus pe sobă și adormiră. Cam după vreo două ore, Domnul se deșteptă.

— Sculați-vă! Ei, Petre, ce-ai visat?

— Doamne, am visat că eram intendentul Tău, că aveam cheia moșilor Tale, o colibă pentru mine și că Te slujeam cu credință.

— Bine, bine, cinstita mea slugă, vei fi intendentul meu, spuse Domnul cuprinzând cu mâinile sale binecuvântate capul apostolului. Și eu am visat că oram în cer, pentru că pe lumea asta nu se mai aflau nici proști, nici nenorociți, nici oameni răi, și fie care țaran își avea bucata lui de pământ și toată lumea era mulțumită.

— Gâsca e a Ta Doamne, ai avut cel mai frumos vis, zise sfântul Petru. Și deși foamea îl chinuia destul de tare, nu simția nici o părere de rău.

— Dar tu Iuda, ce-ai visat? întrebă cu blândețe Domnul Isus, uitându-se la roșcovanul cum coboară de pe sobă, frecându-se la ochi și căscând.

— Eu Doamne? Am visat... am visat că mă sculam... în vis... și că mâncam găscă, spuse el încet, sfredelind și podeaua cu privirea.

— Bravo! Tu n'ai visat atât de urât!... Hei han-giță, dă-ne acum găscă!

Hangeoica veni fuga și povesti că roșcovanul mâncase toată găscă, fără să lase un os pentru câine!

Domnul Isus se uită la Iuda cu milă și-i spuse:

— Așa dar Iuda, tu ai visat cu ade-vărat, că mâncai găscă? Știi că a fost un vis frumos?

— Ei da! un vis frumos... repetă celalt fără să se uite la nimeni și trăgându-se de barba-i galbenă.

— Atunci, Iuda, tu ai visat aceasta? Ei bine, rămâi aici singur și visează cât vei pofti, că mâncânci găscă pe varză cu prieteni veseli.

Eu cu Petru plecăm să căutăm aiurea oameni cari nu-și bat joc de noi.

Și plecară numai ei doi. Iată de ce, poporul din Polonia respectă acuma cu sflătenie ajunul Crăciunului, dar creștii nici gând.

Obiceiul ȣeremoniilor ce se fac în agiunul Nașterii lui Hristos

de LOGOFATUL GHEORGACHI

Cel ce este logofăt al treilea, de cu seară iea răspunsul dela Domn, la câte ceasuri va să iasă la biserica cea mare după poartă, la ceasuri și la liturghie; și după răspunsul ce ia, îndată face înștiințare cu fustașii¹⁾ Mitropolitului țării, episcopilor și tuturor boierilor celor mari, și al doilea, ca să vie la biserică la atâtea ceasuri, că va să iasă Domnul; cari toți după poruncă la vremea însemnată se află la biserică așteptând pe Domn.

Încă episcopul de Roman ședea în partea Mitropolitului din dreapta, iar episcopul de Rădăuți, cu episcopul de Huși, șed la stranele unde-i rânduește Mitropolitul. Și să se întâmplă aceea și vre-un Patriarh, atuncea Mitropolitul țării dă scaunul său Patriarhului și Mitropolitul șade în strana cea din sus, ce este împotriva scaunului Mitropolitului.

Boierii cei mari până la vel comis, cari sunt cu boerii, șed la rânduiala lor, și de va avea Domnul să dea rânduială să mai cinstească pe vre-unul din boeri, șade și acela unde rânduește Domnul; iar ceilalți boeri mazăli, fiște-care după rânduiala sa, șed mai jos prin stranile bisericii cele din sus. Iară vel vistiernicul are obicinuită ședere în strana dreaptă de către scaunul Mitropolitului, iară vel postelnic cu vel cămăraș și cu vel gramatic, și alți boierinași a curții, șed la stranile ce sunt aproape de strana Domnului din-a-dreapta. Vel clucer, vel logofăt, vel vistiernic și g. logofăt șed la obicinuite stranile lor din-a-stânga boierilor celor mari.

Domnul după porunca ce au dat, dimineața iese dinăuntru dela casa ce se chiamă mabei²⁾, și vine la spătare și șede în domnescul scaun; și vrând ca să iasă la biserică, acel ce este v. spătar încinge sabia cea împărătească peste umăr și ia busduganul în mâna dreaptă, ținându-l răzemat pe umărul său și cel ce este vister mare, ținând în mâna sa cuca, o pune în capul lui v. spătar. Apoi sculându-se Domnul din scaun cu toată parataxis, adică orânduiala boierime sale, cei ce au semnele lor, carii se chiamă și zapcii, merg la biserică, mergând înaintea Domnului; vel post., înaintea lui v. post. apoi g. post. cu alți postelnicii înaintea; înaintea acestora, vel agă, vel armaș, vel ușer, g. logofăt, apoi vătăvul de aprozi; înaintea acestora: vătăvul de păhărnice, vătăvul de stolniciei, căpit. de dărăbani, polcovnicul,

v. armaș, v. ușer; g. armaș, g. ușer. izbaș³⁾ de divan; înaintea izbașei, ciaușii cu cioianile⁴⁾ lor a-mână, după rânduială. Iară armășeii, aprozii, copiii de casă cei mari și călărășii de Tarigrad, stau la rânduiala lor, unul lângă altul, în divanul cel mic, unii din-a-dreapta, alții din-a-stânga. Vornicii de poartă, bulucbașii⁵⁾ Curții, bulucbașii hătmanești și agiești, stau pe rânduiala lor, cu semnele a-mână, în divanul cel mare din-a-dreapta. Căpit. de arnăuți cu zapcii săi și cu alți arnăuți, după aceștia stau paicii⁶⁾ cu satârbaș⁷⁾ pe rânduială, și ciohodarii cu bașciohodar din-a-stânga cum merge Domnul la biserică, iară cum iese din-a-dreapta. Și pe la spatele acestor șaraguri de alaiu, stau fustașii, cu dardele⁸⁾ a-mână, pe amândouă părțile, dela ușa divanului celui mare până la ușa bisericii. Printr'acest alaiu merge Domnul la biserică, făcând toți plecăciune către Domn, pe obicei, și când iese Domnul din biserică asemenea se află la rânduiala lor. După ce intră Domnul în biserică, aflându-se Mitropolitul, episcopii și cu toată boierimea mai înainte în biserică, fiște-care stând în picioare la rânduiala sa, și Mitropolitul îmbrăcat în mantie, cu paterița a mână⁹⁾, cum și episcopii cu cărjile (însă la sărbătorile cele mari, iară la cele mai mici, cu hazdrane¹⁰⁾, și boierii cei mari cu semnele lor.

Domnul ajungând în mijlocul bisericii, stând pe piatra cea din mijloc, se închină către icoana Mântuitorului Hristos și către icoana Precistei apoi către ușile împărătești, și întorcându-se către Mitropolitul și către boierii, cu oarecare shimă¹¹⁾ de smerenie către toți, se suie în strana domnească. Apoi Mitropolitul, cu episcopii și cu toată boierimea, făcând plecăciune către Domn, se suie și ei pe stranele lor și de are Domnul frați beizadele, aceștii vin pe urma Domnului și merg la stranile lor cele obicinuite, ori din-a-dreapta ori din-a-stânga Domnului. Lângă strana Domnului din-a-stânga stă vel post. cu v. post. ig. post și postelniciei în rând, fiștecarele cu semnele a-mână; dinapoia lui vel post.

¹⁾ Cel ce îngrijea de condică.

²⁾ Toiegele pe care le purtau ciaușii.

³⁾ Căpitani care conduceau trupe de arnăuți, etc.

⁴⁾ Corp de gardă pe lângă Domn.

⁵⁾ Căpetenia corpului de soldați înarmați cu satăre.

⁶⁾ Vergi ascuțite la vârft pe care le aveau fustașii.

⁷⁾ Cu toiașul în mână.

⁸⁾ Cărji purtate de episcopi.

⁹⁾ Infățisare.

stă v. spat., cu semnele ce s'au arătat mai sus, ținând în mâna stângă gugi-mana¹²⁾ Domnului, adică șlicul cel de sobol, când îl ridică din cap, pe care mână are v. spat. și o năframă ce-i zic cecmea. Din-a-dreapta Domnului stă vel camăraș, cu v. camăraș, cu vătăvul de copii, cu vel cupariul și cu alți boierinași pe rânduială. În rândul lui v. spat. stă vel agă, vel armaș, vel ușer și alții cu semnele lor a-mână; și dinapoia acestora stau satării¹³⁾ și ciohodarii cu zapcii lor pe rânduială. La sfânta liturghie, când iese la vătăhodul¹⁴⁾ cel mic preotul și diaconul cu Evanghelia, o sărută Mitropolitul, apoi Domnul și frații Domnului (de sânt) și apoi beizadele asemenea și după cetire iarăș se face sărutarea Evangheliiei. Vel. post cu vel camăraș, după ce stau puțin oarece în picioare lângă strana Domnului, le zice Domnul de-și merg la stranile lor, și la vremea însemnată, adică la cetirea Evangheliiei, la „Heruvico“ vin de stau lângă Domn; și după heruvico iarăș merg la stranile lor, și vin la „Tatăl Nostru“, și stau până ce se isprăvește liturghia. La priceasnă¹⁵⁾ după ce merge Mitropolitul de se închină la icoane pe obicei, întorcându-se blagoslovește pe Domn, pre beizadele, pre boieri și pe celălalt norod, stând jos lângă strana sa; asemenea și episcopii și boierii stau jos din stranele lor. Deci coborându-se și Domnul din strana sa, merge în mijlocul bisericii și se închină ca și arhiereul; și de este praznic împărătesc sau altă sărbătoare, Mitropolitul sau altul din arhierii stă lângă icoana proschinariului¹⁶⁾ de către vel vist. și miruește pre Domn; și întorcându-se ca să meargă către strana sa, face oarecare shimă de smerenie către toți și suindu-se în strană, vel vist. dă în blid zece lei care se chiamă „pomezanie mare“; iară la sărbătorile cele mai mici se dau de vel vist. trei zloti, după cum sunt legați în visteria domnească; dară de nu se întâmplă vel. vist. la biserică, pomezania o dă ori v. vist. ori logofătul de visterie.

De se va întâmpla să fie și Doamna în biserică, după Domn merge Doamna de se închină, asemenea și după Doamna beizadelele, tot pe o orânduială. Iară când se întâmplă aceea vre-un Mitropolit mare, din scaunele cele alese, adică engritos, musafir, și

¹²⁾ Căciulă de samur, cu fundul alb, purtată de Domn.

¹³⁾ Soldații înarmați cu satăre.

¹⁴⁾ Slujba cu care începea liturghia.

¹⁵⁾ Impărtașire, cuminecătură.

¹⁶⁾ Capela, paraclisul mic.

¹⁾ Lăncierii care făceau gardă.

²⁾ Camera personală a Domnului.

este poftit ca să vie la biserica domnească, la toate urmează după Mitropolitul țării și apoi Domnul, Doamna și beizadelele.

După săvârșirea liturghiei, merge Domnul de ia anaforă din mâna Mitropolitului ; după Domn, frații Domnului și apoi beizadelele ; după suirea Domnului în strana sa și a beizadelelor se suie și Mitropolitul. Atuncea cu cevași puțină vreme mai înainte, merge un vornic de poartă la cupărie și cu un păhârnicel, și aduc cupa în biserică, viind înaintea cupii vornicul cel de poartă, și ducând v. pah. cupa la Mitropolitul întâiu, o ia și o blagoslovește, atingând-o și de buzele sale și dând-o v. pah. se pleacă și-i sărută mâna, și apoi întorcându-se merge către Domn, și stând dinaintea stranei domnești, întâiu v. pah. ia credință, apoi întinde și Domnul mâna la cupă, și atingând degetele sale de o parte de pâine ce este în cupă, le atinge de buzele sale. După darea cupii, boierii făcând plecare către Domn, se suie prin stranile lor, și dela vel logofăt până la g. logofăt merg toți după rânduiala boierii lor de se miruesc, și iau și anaforă din mâna Mitropolitului, închinându-se toți la icoana prochinatarului ; iară de este Duminică, este obiceiul de merg boierii pe la toate icoanile.

Însă la cele patru praznice împărătești, când iese Domnul din biserică în divanul cel mic, este obiceiul căpitanul de vânători și cu câțiva vânători stau în rând cu vânatul lor pus de-arândul gios ; vânatul lor este cerbi, ciute, capre, rămător sălbatic, iepuri și alte pasări ce pot vâna. După ce intră Domnul în spătărie, se sue în domnescul scaun, și lângă scaunul Domnului aproape stă vel postelnic, vel spătar, vel visternic, vel cămăraș, v. cămăraș și alți boeri și boierinași și toți boierii, zapcii și zapcii Curții stau în rind cu steagurile lor și dvoresc.

După ieșirea Domnului din biserică, iasă Mitropolitul, cu episcopi, cu alți arhierii și cu toți boierii, și mergând în Divan, șed toți la rânduiala lor, și cei cu boierii și cei mazili. Apoi din poronca Domnului iasă din spătărie v. post. și poștește pe Mitropolitul, pe arhierii, pe veliții boieri, cum și pe cei mazili, la cafea, și intrând în spătărie fac plecare către Domn, fiind toți cu semnile a-mână, și Domnul rădicând șlicul său, le zice tuturor să șeadă fiștecarele la locul său și după boieria sa, cum cei cu boierii așa și cei fără boierii. Însă la agiunul Crăciunului, logofătul are purtare de gri-

jă, să ducă pe loată partea bisericăscă în spătărie, pe rânduială ; și ieșind în divanul cel mic, întâiu pe preoții domnești și diaconi ce stau gata îmbrăcați în epetrafile și în feloane, îi duce cu icoanele a-mână și cu două făclii aprinse în două sfeșnice de argint, în spătărie ; și dela ușa spătăriei începe protopsaltul cu al doilea cântăreț a cânta troparul și condacul praznicului. Atuncea Mitropolitul, Domnul, beizadelele, episcopii toți boierii, se rădică în picioare, și preotul cel ce au slujit liturghia dă icoana în mâna Mitropolitului, și sărutând-o o dă în mâna Domnului ; și când face Domnul sărutare, îndată se slobod tunuri și începe și mehterhaneoa. Apoi iea Mitropolitul icoana din mâna Domnului și o dă la beizadele, dela dâșii la arhierii și dela dâșii o pcartă boierii din mâna în mâna, până o sărută toți. Și după sărutare, șeade Domnul în scaun, și Mitropolitul, cu arhierii și cu toți boierii gios, și diaconul Curții începe a ceti orațiile sârbătorii. După săvârșirea orațiilor, vel vist. dă preoților după poartă și preoților celor despre Doamna câte un galben, și diaconului celui ce spune orațiile asemenea, cum și lui protopsalt și lui al doilea cântăreț le dă vel vist. câte un galben. După preoții domnești, intră iconomul, adecă cel ce este arhimandrit, cu toți egumenii mănăstirilor Sfântului Mormânt, după dâșii Sinaiții, Ștefagorții și alții, îmbrăcați în epetrafile și feloane, cu sfintele icoane a-mână. Aceeași țere-monie făcându-se după cum s'au arătat mai sus, și unul din egumenii care va fi mai procopsit la învățură face engomion către Domn, adecă orații, căruia după ce sfârșește vel vist. îi dă ce socotește Domnul ; iară celorlalți egumenii, stând la ușa spătăriei logofătul de visterie și cu dieacul, carele este orânduit de chieltuește, le dau preamână câte un zlot, ce sânt obicei-nuiți și orânduiți dela visterie. După egumenii greci intră protopopul cu preoții din Iași, îmbrăcați în vestiminte asemenea, cu icoane pre a-mână, se face aceeași țere-monie ce s'au zis mai sus, și care din preoți va fi mai procopsit face orații căruia i se dă de vel vist. iarăși unul galben, și celorlalți li se dau după rânduiala visteriei. După ieșirea preoților, fiind gălitate de vel cămăraș vutcă și confeturi (care se chiamă confecționate), îndată vel cupar cu tipsia cea de argint, stând înaintea Domnului, pune vutcă în două pahare, și întâiu cuparul ia credință, apoi Domnul singur ia paharul de-l pune la gură, și ia și confeturi ; și copiii cei din casă, ce sunt orânduiți de

vel cămăraș, dau vutcă Mitropolitului, iar ceilalți arhierii și la boieri ; după vutcă confeturi ; după confeturi vel esfigiu pune dinaintea Domnului peschirul cel rânduit, ce se chiamă șifota, dă Domnului cafea și copiii din casă la Mitropolitul, la arhierii și la boeri ; însă vel cupar când dă Domnului vutcă, dă și beizadelelor, asemenea și vel cafegiu, și apoi se dă celorlalți. După băutul cafeii, se scoală întâiu Mitropolitul și face plecare către Domn, apoi arhierii și boierii și ies din spătărie sau divan, ori în postelnicie. Obiceiu vechiu au fost care s'au urmat și până la Grigorie-Vodă Ghica : la ajunul Crăciunului cum și la Bobotează se făcea masa domnească în spătărie, șezând Mitropolitul cu episcopii, și cu boierii cei cu boierii, și pe cine mai poroncia Domnul și din cei mazili ; însă masa fără castane și fără dvorcală, cu cântări bisericesti, cu mehterhane și cu Țigani. Acest obicei la Domnii vechi se păzia pe toți anii, până la Grigorie-Vodă, însă și la Grigorie-Vodă, nu pe toți anii ; și iarăș dela Grigorie-Vodă s'au tăiat de tot.

A doua zi după ziua Nașterii, vin Dascăli școalelor cu ucenicii cei mai aleși ; însă întâiu Dascălul cel mare Elinesc, (fiind Domnul în Spătărie în Scaun), se închină Domnului, și pune pe ucenicul său cel rânduit de spune engomion elinesc, adică orație, și după sfârșit merge Dascălul de sărută mâna Domnului, după dâșul ucenicul său ; și Domnul le dă bacșiș cât socotește, cu mâna lui vel Vist. După acesta al doilea Dascăl grecesc asemenea prin ucenicul său cel rânduit spune engomion grecesc ; apoi Dascălul școalei Slovenești, asemenea face orații printr'al său ucenic, pe limba Românească, și toți aceștii mergând pe rânduială sărută mâna Domnului și-si ieau bacșișul lor din mâna lui vel Vist. A treia zi după sfânta Naștere, este obiceiul de vin Egumenii Greci ai mănăstirilor din Iași, închinându-se Domnului cu plocoane ; obiceiul esto să aducă toți câte un miel, eară carii nu pot găsi miei, aduc viței mici, curcani, găini, și Domnul le zice de șed pe la vite, fiște-care pe rânduială, și le dă cafe, întrebându-i Domnul cum petrec la Sfintele mănăstiri, și ridicându-se ca să iasă, le zice Domnul : „și la anul !“.

(Gheorgachi).

A fost odată...

— Predeal!
— Un bilet pentru Buda-Pesta.
— 18 coroane.

La 5 și 30 seara plecasem din București. La 9 și 30 treceam granița.

Buda-Pesta!... Trei zile de plimbări. Iată insula Margareta, podurile de peste Dunăre, perspectiva de pe dealurile Budei, parlamentul unde Vaida îl repece pe Appony...

— Ne oprim la Viena?

— Ne oprim.

În patru zile abia pridisem să cutrecăm superficial Parisul austriac, cu bandele de lăutari feminini din Wencelg'n-Wien, frenezia distracțiilor din Luna-Park, Schönbrunn-ul, Burg-theaterul, Opera, — unde într-o seară baletul „Excelsior” ne ia ochii, iar în alta ne apelasește un teator cât un taur, care se tolănește pe jos în „Lohengrin” și țipă de ne sarge urechile, pe când nemții cu ochelarii pe nas și cu partiturile pe genuchi, se extaziază, — muzeele, Ring-ul, crenvirstii din biroul de sub primărie...

Într-o dimineață ne'ndreptăm spre Berlin. Seara sosim. Patru zile în orașul Kaiserului. Avem norocul să-l vedem la paradă, ca faimoasa-i suită, — toți drepti și scrobiți, par'că-ar fi înghițiți câte un tuc. Cu 60 de bani intrăm la Wintergarten și 30 numere de varietate defilează pe dinaintea noastră. Cu 5 lei străbatem o jumătate de zi orașul într'un brec elegant. O cameră cu bibliotecă, 6 lei. La Aschinger îți potolești foamea cu o marcă.

Călătoria pe Rin e căutată de toți călătorii pasionați. Un vapor ne duce dela Frankfort la Colonia. Englezii ni-au împuiat capul. Când călcăm pe pământ suntem amețiți de entuziasmul lor față de frumusețile de pe cele două țărături.

Este expoziție la Bruxelles. De ce n'am vedea-o? Și după ce-o vedem, ne-aducem aminte că Anversule unul din marile porturi continentale. Merită să te ostenești, ca să-ți face o idee. Dar de aci până la Ostenda e nimica toată. În tren, Ostenda! Din nefericire, regina plăjilor are bătăcie: o furtună grozavă smulge pălăriile din cap și, din mâinile comisionarilor, afișele cu: 5 franci 50 pensie pe zi. Vântul a întors pe dos umbrela profesorului Sipsom, care-i mai necăjit decât atunci când un student nu știe la examen ce rost are art. 151 în procedura civilă. Innapoi — spre Paris.

Douăsprezece zile, după programul provincialului internațional: Luvru, Luxemburg, „Faust” la Operă, „Manon” la Opera Comică, „Les Romanesques” la Comedia-Franceză, Versailles, Saint Germain, Saint-Cloud — și masa la Renaud, cu 1.50. Când dăm 2.25 primim și un pahar de șampanie.

Buzunarul este în ultimul grad de anemie. Nevoia de refacere ne îndreaptă spre țară, cu un popas de două zile de Zürich și o zi la München: cum să nu bei bere neagră la sursă!

Când ajungem în București, ne revizuim notele.

Am însemnat zi cu zi cheltuelile: trenuri, trăsuri, tramvae, hoteluri, restaurante, teatre și micile cadouri pentru neamuri, — plus o pălărie Delion și o duzină de banane.

Total general: 685 lei, în 30 zile, cât am cutreerat prin Europa. Din cei 50 napoleoni, pe care mi i-a dat pentru o mie de lei casierul M. Z. Dumitrescu dela Banca Națională, mi-au mai rămas 315, pen-

Chipuri pentru o Evangheltă

FIUL RISIPITOR

*Nămoloșul ars de soare cojindu-se, își crapă
Pe malul bălții pielea clișoasă de broscoi.
Și sub zădufu-amiezii, mânjiți de glod, în apă
Se vără porcii negri bătăbăcind greoi,*

*Își trage turma'n umbra stejarilor porcarul.
Cu râțul rămătorii rânează jirul gras...
Dar el, cu traista goală, cu foamea'n gât, cu-amarul
Pierzării, 'și-amintește ce nu i-a mai rămas.*

*Cu ochii lung măsoară pustiul și câmpia
Și sărăcia 'n poarta surpatului bordei —
Flămând, i se năzare conacul vechi, moșia
Cu dealul unde via se prinde în curmei.*

*Și parcă'l vede-aevea, înalt, cu fața slabă
Boerul stând cu masa întinsă în pridvor —
Aude cum le spune să'njunghie degrabă
Vișelul gras, că'i vine un fiu risipitor.*

*Aud și eu ca fiul porunca dulce, glasul,
Boerului ce chiamă argații ce se strâng...
Dar nu știu dacă mie mi-a hărăzit popasul
Părintele pe care l-am părăsit, nălâng.*

ION PILLAT

FIUL RISIPITOR

Evangheltă învățătoare, Govora, 1642 (din Bibliografia românească veche de Ion Bianu și Nerva Hodoș).

tru ca să mă odihnesc, la vară, o lună la munte.

Era în 1910.

...

Eri, în gara de Nord.

— Poștiți, 685 lei. Dați-mi un bilet pentru Constanța.

Din hârtia de o mie, mai am 315, pe cari o să mi-i ia la Capato pentru doi gurvizi, o scordolea de sfeclă și un iaurt. Ce vremuri!

Don José

Logofătul Gheorgachi

Paginile despre ceremoniile de a-runul Crăciunului și cele din ziua nașterii Domnului, fac parte dintr-o lucrare cu astfel de obiceiuri vechi și noi, al cărui titlu integral este: „Condică ce are întru sine obiceiuri vechi și noi, a prea înălțaților Domni, care s'au făcut din poronca prea înălțatului, Luminatului și iubitorului de Hristos, Domnului meu și obladuitorului a toată Moldova, Io Grigorie Ioan V.V., care s'au alcătuit și s'au scris de mine, prea plecată slugă Gheorgachi, al doilea logofăt, aici în orașul Iașului, la anii 1762, Ncembrie 5”.

Informațiuni despre autor găsim în „Istoria literaturii române” în sec. XVIII, a d-lui N. Iorga, care observă că „toate mențiunile și alușile istorice cuprinse în Condică, se potrivesc cu data însemnată în acest titlu”.

Gheorgachi, acelaș cu Postelnicul Iordachi Șufu și acelaș cu Iorgachi Șufu Hatmanul, — cum îl semnalează documentele, — și căruia i se atacă o ho'ărire în 1802, era nepotul lui Constantin Șufu, zis și Draco, fost la 1741 capuchehaie a Moldovei. Tatăl său a fost poet, scriitor, diplomat și autor al unui interesant carnet grecesc cuprinzând însemnări de ceremonial.

Gheorgachi a fost întâi vtorii Logofăt pe vremea Suteștilor și Calimahilor, emigră cu tatăl său în Rusia și la întoarcere e treti logofăt, Postelnic mare și în urmă Hatman.

Aforisme engleze

Nu cere niciodată, unei femei, inima; s'ar putea să albă și să ț-o dea.

Omul care socotește că toate femeile se aseamănă, e definitiv însurat.

Nu sunt de cât două feluri de femei: faci o nebunie însurându-te cu primele și o crimă luând pe celelalte.

Bărbații iubesc femeile și nu pot să suferă căsătoria. Femeile iubesc căsătoria și...

O femeie nu-i mulțumită decât, când e măritată. Dar fericită e numai când e divorțată.

Nu întotdeauna ochii cei mai frumoși, văd și frumusețea lumii.

Câți oameni nu își pierd vremea regretând timpul pierdut?

Spune unei femei că are ochii cei mai frumoși din lume și-o să-ți spună că și umerii îi are frumoși.

Th. de Banville

Blestemul trădătorului de țară

— Fragment din Esop, trad. de D. NANU —

Oresus, regele Lydiei, repurtase victorii strălucite asupra vrăjmașilor, și reorganizase astfel vechile hotare ale țării; dar țara era sleită de stăruirile războiului și noii săi miniștri doriau să continue vechiul sistem de a răzimi buca scara a claselor avute, pe exploatarea țăranilor. Aerul răsvrătirei apropiate devenise înăbușitor. Atunci Oresus dorind să întronizeze mai multă justiție în țară găsește pe sclavul Esop, a cărui înțelepciune o aprecia și îl pune în fruntea cămăruirii spre conștientizarea tuturor nobililor... Toți cei jenați de preponderența lui, îi inscensează o acuzare de înaltă trădare și de furtisag din tezaurul țării. Doi sclavi tocmiți să-l pi-oneze, îl văzuseră pe furis în r'o seară, peca asupra unei lăzi unde nu mai isprăvia căutând și așezând! S'a dedus repede că acolo trebuia să-și așeze și să-și înnumere el aurul furat. Au cerut să se sigileze imediat lada care va fi adusă și deschisă în fața tuturor... Se constată că tocmai acuzatorii Cydias și Oretes erau cei ce trădaseră țara la Peiși. Regele îi ca este prea criminali pentru a li se putea gasi o pedeapsă egală cu crima lor. În schimb le aruncă un blestem lăsând zeilor toată grija să-i pedepsească.

ACTUL III

Scena IV

Cresus, Rodhopa, Sophion

Cresus

Sophion! Să se deschidă în larg ușile toate:
Ori cine o vrea să intre la mine — liber poate!

(Se deschid ușile și mulțimea intră)

Scena V a

Oretes, Cydias, miniștri; Cresus, Rodhopa,

Esop (mai în urmă).

Cresus

Bine ați venit la mine!

Oretes

Toți Zen, pază-ți fie!

Cydias

De-apururi strălucescă a tu Îmbărăție.

Triumful și bețușul de roduri s'o îngrașe!

Oretes

Helada-ți dă prieteni.

Cydias

Iar Așia trufașe

O, Rege, te adoră.

Oretes

Tu ești o re'nvier.

Căci slava ta e soră cu Soarele.

Cresus (aspru către cei doi miniștrii)

Tăcere!

Mă așteptați o clipă. Hm.. Liniștea v'apasă?

O să-mi vorbiți pe urmă. Vădem noi ce o să iasă!

Sophion

Iată și lada.

(Doi servitori o aduc și o pun la mijloc)

Oretes (incet lui Cydias)

Bine! O fi aur curat

In ea?

Cydias (îngrijorat)

E prea ușoară.

Oretes

Da; da, e-adevărat.

Ași crede mai degrabă că ea avea de scop.

Săscunăă diamante.

Cydias

Da.

Cresus (lui Sophion)

Adă pe Esop

(Esop e introdus între soldați cari se retrag apoi.)

(Lui Esop:)

Privește ochii aceștia ce țină te fixează

Esop! — Și toată taina o lada și o pastrează!

Ascultă! Și tu șoarta ce ași vrea acum să-ți cadă?

Se zice c'at meu aur ce ar sta inchis in lada
Te ar osandi. De asta, nici n'ar dori sa stie
Stapanul tau! Eu nu cer sa am vre o marturie.
O! si n'oi fi tradatul. — cat inca te iubesc
Nu vreau sa stiu; eu, Domnul, Stapanul, hotarasc!
Nu apar eu pe-aceia ce i-am putut rubi!
Deci, sa ridice lada ne atinsa de aci,
Esop, — si s'o innece la locu-i, in tezaur.
Chiar daca tu, un idol ti ai fi facut din aur,
Misteru-acesta, vesnic nu l voi deschide; iaca
Iertarea mea; raspunde mi prieten drag: t'empocă?

Esop

Da... daca vrei; vorbește. Porunca i pentru sclav.
Ma'nclin fara revoltă destinului meu grav:
Dator iti sunt cu viata; si mai mult: ti e datoare,
Si ceia ce mi e frică, eu mi numesc: onoare!
Naintea feți tale, tării, eu n'asii avea
Nici dreptul sa ma apar... La-i banuiala grea
M'a scos de mult din rândul celor ce'n sus privesc!
(cu nepăsare)

Să ducă dară lada unde le-ai spus; primesc.

Rodhopa (ese prin mulțime în primul plan)

Eu, nul — Te știu din vremuri, pe când înălțuită
Eram cu tine alături o sclavă umilită
O prază scoasă'n aer, batjocurilor dată,
Pe când treceam cu sarcini pe fruntea mpovărată.
Nu i josnică o stare, în ea când strălucești,
(cu hotărâre)

Si am cuvânt a-ti spune: sa te arăți cum ești!
O vreau! Vor ști cu toți că ai disbreț de-averi,
Tu, om sărac; că totuși, pot încă fi puteri
Curate și innalte încățușate'n brav,
Eroica virtute și'n sufletul de sclav!
Ah! te zbăteau în plasa unei urziri urite,
Dar sunt doi sclavi acuma să'nfrunte-aceleasi bâte!
De-aceia apararea și o iau; al lor necaz
Svârlind noroiu în tine, mi l svârlă și'n obraz.
S'aștepti! Ii pasc din urmă; tâlharii or să cadă.
Ceyx, Lycas, deschideți și vom privi în lada
Tot, tot ce ea ascunde. Dovadă nu i mai mare!
Incepeți!

(Ceyx și Lycas se uită în ochii regelui cerând o încuviințare.
Regelul înc. nă capul în semn de aprobare. Cei doi rup pece-
titele și desfac panglicile capacului, pe care îl deschid)

Esop (oprindu-i)

Si eu insu-mi am să v'arăt ce are.
(Esop scoate unul câte unul, vestimentele lui de sclav, în timpul
pasagiului ce urmează:)

.. Sunt niște sarențe negre, de ploii spălate, arse
De arșiță, — sandale ce'n tâlpi, pe arum, se sparse...
Uitați-vă: o blană de capră... un vestmânt,
Cum poate numai fauni mai poartă pe pământ,
Când cântă prin pădure și'n câmp mai dau vre-o
(răstă,

(privind fix pe miniștri Oretes și Cydias)

Ori sunt gonți săracii, din urmă, de vre-o kaită.
Priviți aste cătușe ce mâinile mi zdrobiră.
Ah! câte chinuri crude, în treacăt, nu-mi înșiră!
Acum, .. acum sunt liber și sburd voios sub cer.
Dar am simțit durerea acestui lanț de fer.
Oh! tot trecutu-mi aspru de nopți și zile grele,
Sunt în aceste zdrențe și'n lanțurile mele!
(scoate o oglindă de mână)

Si lacu acesta a cărui lumină i prinsă'n ramă,
Uitați-vă, prieteni: e oglinda-mi de aramă!
(către Oretes)

O, Rege! Când spre seară, tăcut reintru'n casă,
Simțind cum lingușirea pe cuget mă apasă,
Plutesc în aburirea ciudată și grozavă
Ce-mi tămăzază aicea a laudei otravă;
Atunci, cu grije, singur, să nu fiu tulburat,
Scol purpura în care mă aflu nfașurat;
Și mbrac, ca să-mi recapăt în trup, iar energia,
Aceste zdrențe aduse cu mine din Frigia!

Schimonosit și groaznic, cum sunt atunci la față,
Iau repede oglinda în mâini, și ce mă nvață?
(se uită în oglindă)

„Tu, resfățat de Rege, de nimeni înfruntat,
„Ești tot acel sinistru golan! Nu te ai schimbat!
„Ești adorat de o lume în fast și n strălucire?
„Vestmântul tău de purpur, să știu e o travestire!
„Da, între patru ziduri, privind oglinda sumbră,
Așa vorbesc cu tristul meu chip, ești din umbră:
„Gândește te că singur și trist și asuprit,
„Ai fost și tu ca lubul, din loc în loc, gonit,
„Murdar, lăhnit de fume, slab, gol, uitat de zei...
(Induioșat)

„...Și ncearcă de ai milă de toți semenii tăi!“

Cresus (sombrou lui Cydias)

Ce ziciți voi?

Esop (Pe când cei doi căutau să se strecoare)

O! Rege! În strașnica ta mână
Mă fii și blândă firea mi se cade să rămână,
Cu inimă credincioasă; dar vreau ca ori ce ași face.
De apururi adevărul să-l pot privi în pace!
Atât mi i crima!

Cresus (cu iubire)

Iertă-mi, nedreapta judecată.
Dar n'am sfârșit. — Oh cine ar fi crezut vreodată!
(Lydienilor)
Norod al meu, ascultă și vesnic stai la pândă!
Doi trădători, — e groaznic — au vrut ca să te vândă
Asemeni unei turme! Și tot ca și pe tine,
De viu, carne și sânge peșcheș m'au dat pe mine!
Doi oameni, doi, vândut-au un rege și o fară.
La Perși! Da, da, Oretes, — cu fața ta de ceară,
Tu, tu ești minciinosul, tu Cydias de-asemeni!
Ești alb, — văd șarma voastră, copii ai crimei, gemeni!
Vi i scrisă'n frunte ținta ce zi cu zi o pășteți...

Cydias

Minciună!

Oretes

Calomnie!

Cresus (scoțând niște papiruse)

Dar astea? Le cunoașteți?
E însăși mâna voastră! Stă limpede naintea
Ori cărușă, dovada. Al v'ași pierdut și mintea,
Tâlharii semnați în frunte cu arderea torturii!..
(lui Esop)

Tu suflet, fără fiere, nici remușcări, — rostește
Tu singur, ce pedeapsă cu ei se potrivește?

Esop

Nu Moartea! Ea spre pântă mareț și ndreptă pașii,
Dar s'ar scârbi de ofensă de ar fi să n'ghită lași!..

Cresus

Cu adevărat, așa e! Sub ceruri huiduiți,
Tărăscă se mârșavii în veci nepedepsiți.
Când i o'ntâlni moșneagul, ce blând, la toți dă sfaturi,
Cu mâinile i osoase pe ei să i dea în taturi;
Copilul ce și apleacă ochi limpezi către flori,
Privească i prinși de frică și ne nfeleși flori.
Și pentru că viața voit ai să le o lași
Și apele, și vântul numească i ucigași!
Când vor muri, pământul cel răzvrătit al țării,
Din sinu i să i asvârle ca valurile mării,
Iar soarele, prin care viețile-s hrănite,
Să mi i prefacă'n stârături în veci nemistuite.
Gonească-i remușcarea în lanț chinuitor,
Mereu s'audă'n urmă un pas răzbunător,
Și fugăriți din peșteri, din crânguri fugăriți,
Să nu mai poată vesnic, la umbră liniștiți,
În pragul unei case dormi netulburăți.
Ci ducă-se de nimeni atinși!

(Lui Cydias și Oretes:)

Plecați, plecați!

I. N. PÔTAPENKŌ

P I R A M I D A

— POVESTIRE DE CRĂCIUN —

Ilustrații de Svaroga

Petre Ivanovici Zinin ieși și în ziua aceasta ca și în toate zilele la aceeași oră dela serviciul său, dar de data aceasta în capul lui nu era decât un gând, acela că „principalul este că Tasia să nu știe”.

Pe stradă era frig și un vânt grozav sufla. Petru Ivanovici ridică gulerul paltonului, dar aceasta nu-i folosi la nimic. Pe străzi ardeau ruguri de foc, se opri și el la unul să se încălzească dar vântul ridica așa de puternic fumul și scânteile, în cât Petru Ivanovici plecă mai departe înțelegând că focul îi va face mai rău și nu-l va scăpa de gândul că „principalul este că Tasia să nu știe”.

Și numai când la întretăierea a două strade vântul se întărise și mai mult și-l oprise în mers, în mîntea lui izbucniră și alte gânduri și între ele și acela „că principalul nu este că Tasia să nu știe”, dar din potrivă să știe ceia ce s'a petrecut cu el.

Tasia este soția lui, cu care este căsătorit de zece ani. Bineînțeles, multe s'au petrecut între ei, zece ani nu sunt zece zile și nici zece luni, totuș Tasia este un suflet rar care știe tot ce-l privește pe el.

Tasia este soția lui, cu care este căsătorit de zece ani. Bineînțeles, multe s'au petrecut între ei, zece ani nu sunt zece zile și nici zece luni, totuș Tasia este un suflet rar care știe tot ce-l privește pe el.

Prin urmare și banii aceștia ca și toți banii lui i-ar fi dat Tasei. Care bani? Pe aceia pe care nu i-a primit? Aceia care i-au fost numai făgăduiți?

Căci aceasta era toată istoria care-l preocupa și din care „principalul era ca Tasia să nu știe”. Astăzi, două zile înainte de Crăciun trebuia să primească cincizeci ruble spor la leafă. Or, lui în loc de cincizeci, șeful de serviciu Lucasov i-a fixat numai cincisprezece ruble.

Zadarnic a protestat el în fața lui Lucasov, acesta n'a vrut să știe de nimic și i-a spus că directorul general a hotărât așa.

Când a fost incredințat că nu va lua decât cincisprezece ruble în cap i s'a sădit gândul „că Tasia nu trebuie să știe aceasta” și a uitat să ia și cele cincisprezece ruble de la casier.

II

Ajuns cu greu acasă, când era la etajul al II-lea i s'a făcut cald și deschizându-se la palton s'a atins de buzunarul dela haina în care a simțit foșnetul unei hârtii. În hârtia aceasta

serisă pe patru pagini erau trecute toate nădejdlile lor pe care credeau că le vor realiza din sporul lefei și care acum s'au distrus. Zinin vru să o aprindă la lampa care ardea în coridor, dar gândul acesta abia apărui și se și stinse, iar el repede urcă treptele spre locuință.

Când apăsa pe cleanța ușei, gândul că „principalul este că Tasia să nu știe”, îi trecu din nou prin cap. Ce va face, mai târziu, va vedea, dar nu putea acum s'o întristeze cu vestea rea și desnădăjduitoare.

Ușa i-a deschis-o Tasia, iar fiul lui de opt ani a alergat la intrare, fetița mai mică decât băiatul, se juca într'un colț cu niște petece pe care le lua drept păpuși.

— De ce așa de târziu, îl întrebă Tasia, cu o dojeneală caldă, iar băiatelul îl apucă de mâini.

— Am întârziat... Dă-ne să mâncăm, răspunse Petre Ivanovici, făcându-și fața mulțumită.

Când fu dată la masă supa, el se prefăcu că o mănâncă cu poftă de și o pierduse cu totul și fiecare lingură o înghițea cu silă.

— Nu, n'am să spun, bineînțeles că n'am să spun. Aș putea oare să spun? gândi el, făcând o mină de om mulțumit.

— Sporul ți l'a dat, întrebă Tasia.

— Nu încă. Casierul e bolnav. Măine însă mi-l dau.

— O Doamne! Reușim noi să cumpărăm toate pentru sărbători?

— Da... reușim. Parcă's atâtea de cumpărat?

— Ascultă Petre, la tine este lista? Mi-am adus aminte, ne trebuie două cuie mari ca să le batem în antreu, n'avem unde atârna hainele. Mai bine ștergem altceva, dar cuiele ne sunt necesare.

— Lista, — răspunse liniștit Petru Ivanovici, este la mine. Iat'o!

O, lista aceasta! Cocoloșită și murdară, pe ea erau urmele unui trecut mare. Locul ei fusese într'un sertar al mesei în care erau și caetele băiatului și lucrurile mamei și se strecurase în buzunarul lui Petre Ivanovici numai cu ocazia sporului lefei. Făcea să citești lista aceasta care era foarte respectabilă. Era istoria vieții unui funcționar care avea cinci zeci de ruble pe lună, nevastă și doi copii.

Și greu îi era pe suflet lui Petru Ivanovici să joace rolul omului mulțumit și liniștit. Îi venia să țipe, să blesteme pe șeful lui de serviciu, dar țipetele și blestemele acestea le ascundea de soția și copiii lui și se arăta lor ca și cum treburile stau mai bine decât ori când.

În el se frământau gândurile: Bine, azi e casierul bolnav, dar mâine, dar poimăine când luăm vacanța. Ce voi

face poimăine? Departe, mai departe! La această depărtare îi era teamă să cugete — lăsase totul în uitare.

III

A doua zi se duse amărât la slujbă, deși gânduri curioase îi străbăteau mîntea și i se părea că de undeva vor ieși cele treizeci și cinci de ruble — deși judecând bine își da seama că lucrul e imposibil.

La masa lui de lucru se apropie casierul și îi spune:

— Ascultă Zinin, ce? tu, te-ai îmbogățit? Toți au încasat sporul și numai tu n'ai venit să-l iei. Ia-l, căci închid casa.

Zinin s'a dus și a încasat banii abia stăpânindu-și lacrimile.

Înapoindu-se acasă, spuse soției că n'a primit sporul, că casierul e încă bolnav și că-l va căpăta a doua zi. Apoi, pretextând că nu îi este bine și lepădându-și haina se întinse pe canapea.

Tasia oftă adânc. Bănuiala îi intră în suflet. Gândul îngrozitor că el a

I. N. POTAPENKŌ este unul din scriitorii ruși foarte cunoscuți și în străinătate, după cum a fost popular în Rusia de ori. Chiar la noi și încă de acum cincisprezece ani a apărut o traducere a navelor sale „În slujba adevărată” în editura „Minervei”. Traducerea a fost mult citită, căci după război a apărut o a doua ediție.

putut cheltui banii și oă de aceea ni este și rău, îi trecu prin minte, doși era convinsă că firea lui nu i-ar fi permis să facă aceasta.

În odaie arde lampa fără *abat jour*. Tasia, ca să micșoreze lumina, așeză o gazetă în dreptul lampei.

Se făcuse târziu când se auzi clopotelul sunând tare la intrare. Tasia alergă să deschidă și se întoarse:

— Petre te caută de la direcția generală.

— Cine?

Și Petru Ivanovici sări de pe canapea. Cuvintele „de la direcția generală” făcură asupra-i o impresie adâncă. Ce să fie? Tasia ținea în fața lui un plic. Petre Ivanovici, îl desfăcu, semnă de primire pe el și citi repede ordinul șefului său de serviciu.

„În urma ordinului excelenței sale a domnului director general, vă veți duce imediat la excelența sa spre a scrie. Mașina de scris va fi trimisă de la directorat”.

— Doamne! spuse Tasia, cum o să te duci cu durerea ta de cap.

— Mă duc spuse Zânin. Cum n'am să mă duc, când însăși excelența sa mă cheamă... Dă-mi haina.

— Dacă ai mânca ceva, îl sfătui Tasia.

— Nu vreau nimic.

Se grăbia și singur nu știa de ce.

Numai coborînd treptele el începu să înțeleagă că era mânat de o nădejde. De ce oare, chiar în seara aceasta să fie chemat la directorul general? Și de ce să se întâmple aceasta tocmai azi și niciodată pînă acum, și în seara aceasta, când era mai desnădăjduit ca ori când?

„Va încerca să se plîngă directorului general?” îi trecu această întrebare prin minte. Dar de unde, la el, atîta îndrăzneală, când toată viața lui a fost a unei oi speriate.

Dar tot era o nădejde care-l împingea să meargă fără să simtă frigul și vîntul, care sufla îngrozitor.

Suindu-se pe treptele scării clădirii bogate, în care locuia directorul, el se desfăcu după un obicei al său la palton și căutînd în buzunarul hainei peptenele ca să-și îndrepte părul, găsi din nou lista cu lucrurile ce le lipseau și trebuia să le cumpere din sporul de Crăciun.

— Iar la mine hîrtia aceasta, îi trecu prin minte.

Se opri la intrarea locuinței directorului. Lacheul îi deschise și-l trecu prin câteva camere pe jumătate luminate.

Zânin era așa de emoționat, în cât, în odaie, în care îl lăsă singur lacheul, nu văzu alt mobilier de cât o masă pe care era o mașină de scris Remington.

În cameră nu era nimeni. Zânin, care se oprise lângă această masă, nu se mișcă pînă când nu intră directorul general. Îl cunostea, dar nici odată nu-l văzuse așa de aproape.

— Seuză-mă îi zise, cu o voce binevoitoare și plăcută directorul general.

că îți stric repaosul. Dar am de scris ceva ce nu poate aștepta. Șezi. Vrei ceai?

Și neașteptînd răspunsul, sună. Intră lacheul.

— Dă-ne ceai. Probabil ai degerat. E frig mare afară, spuse directorul după ce ieși lacheul. Ești cășătorit?

— Am soție și doi copii. Excelență, răspunse Zînin.

— Da? Și ce leafă ai?

— Cincizeci de ruble pe lună, Excelența voastră.

— Așa puțin? Cum poți... d-ta?... Hm. Da, îl întrerupse directorul... Să începem.

Lacheul aduse ceaiul. Directorul începu să dicteze. Mașina porni să bată increzătoare și activă sub degetele agile ale lui Zînin.

Așa bătut o jumătate de oră. Directorul se opri și puse manuscrisul său pe masă.

— Să ne odihnim.

— Eu nu sunt obosit răspunse Zînin.

— Eu am obosit însă. D-ta ești obișnuit. Eu nu. Și va să zică așa, 50 de ruble. Și aceasta ajunge, îl întrebă directorul adâncindu-se în fotoliu și luîndu-și ochelarii de pe nas.

— Pentru locuință și masă ajunge, Excelență.

— Numai, dar pentru celelalte de pildă pentru haine, rufărie.

— Acestea, cum dă Dumnezeu, sporurile ne mai ajută...

— Cele de Crăciun și Paști?

— Da.

— Și cât căpătați?

— Cum se întâmplă.

— Cum aceasta „cum se întâmplă”?

— Așa, uneori ni se dau, alte ori un.

— De data aceasta cât v'au dat?

Doamne Dumnezeule, gândi Petre Ivanovici, se poate oare ca, convorbirea aceasta să nu însemne nimic și răspunse:

— Cincisprezece ruble.

— Cum? numai cincisprezece ruble? exclamă directorul și se ridică din fotoliu uimit. Și la toți le-a dat tot așa?

— Nu, nu la toți. Alții au primit salariul întreg.

— Hm, straniu! Și tocmai pe d-ta te-a recomandat șeful de serviciu ca dactilograf cel mai bun. Nu poate fi, prin urmare, o pedeapsă?

— Nu, eu n'am fost niciodată pedepsit.

— Și numai cincisprezece ruble! Puțin poți face cu ei. Nu e așa?

— Nimic, excelență!

— Și eu cred așa... Nevoi ai multe? Dacă ai primi sporul întreg ce ai cumpăra?

— Nici nu vă pot spune, Excelență.

— Totuși pe mine mă interesează, vreau să știu.

Aci Petre Ivanovici fu apucat de un curaj neobișnuit la el. Fu convins că totul — și această chemare neașteptată de a lucra la director și convorbirea avută cu el, nu sunt zadarnice și că va ieși ceva de aici. El, repede și cu o mișcare hotărîtă, scoase din bu-

zunar hîrtia scrisă pe toate patru paginile, și în vârful picioarelor se apropie de directorul general și întinse lista.

— Vă rog citiți. Excelență.

Directorul luă hîrtia și se uită la început la Zînin ca și cum nu l'ar fi înțeles; apoi, desfăcînd hîrtia și punîndu-și ochelarii o privi pe toate paginile.

— Acestea sunt toate nevoile?

— Da, excelență!

— O piramidă întregă. Ha, ha. Și toate cu număr? Interesant, interesant!

Numărul întâi un: *abatjour* de hîrtie pentru lampă. Hm! Da! Numărul doi: un coș pentru samovar. Numărul trei: de pengelit cismele lui Vasia.)

— Fiul meu, Excelență, opt ani.

— Numărul patru — de lipit gașoșul.

— Cum așa?

— Sunt cismari care fac și treaba aceasta.

— Nam știut! Numărul cinci... trei zeci, la masa de Crăciun trei șicle de bere și două cutii de curmale. Și așa mai departe.

Nouă zeci de numere! Listă foarte onorabilă. O adevărată piramidă! A lui Keops. Ha, ha...

Directorul întinse lista lui Zînin.

— M'am odihnit, să continuăm...

Petre Ivanovici reveni la locul lui. „Va să zică convorbirea s'a terminat. Excelență Sa s'a distrat cu piramida mea și acum „să continuăm”. A și uitat”.

Lucrul la mașina de scris mai dură un sfert de oră. Zînin simțea că i se înlemnesc degetele. El era tot auz și atenție și urmăria pînă și virgulele și punctele, lucrarea era curată, dar nu mai era nici un entusiasm.

S'apropia sfârșitul dictatului. El îl simțea căci mai toate rapoartele se termină când se ajunge la fraza „luînd în vedere cele expuse”...

Și așa a și fost. Directorul luă hîrtia scrisă și ceti toate paginile.

— Foarte bine. Chiar excelent. Nici o greșeală. Stăpânești admirabil mașina, și meriți cel mai mare salariu de dactilograf, șase zeci de ruble pe lună. Îi vei avea!

Directorul vorbi cu un surăs pe buze ca un om, care, increzător în puterea lui, se joacă în ceasurile libere cu o minge, și deschizând sertarul dela masa de scris căută ceva în el.

În ceia ce privește piramida,, o poți ridica încă mâine, magazinele vor fi deschise. De altfel, ai câștigat suma aceasta dela mine.

Directorul îi întinse peste masă două hârtii de câte 25 ruble.

— Excelența Voastră... tremurându-i buzele, vorbi Petre Ivanovici... Excelență... Eu nu știu cum... N'am meritat...

Directorul eși din dosul mesei.

— De ajuns. Numai Dumnezeu singurul știe cine din noi doi a meritat mai mult. Du-te la soția d-tale.

Când Petre Ivanovici ieși în stradă pentru el încetase și gerul și vântul. Nu mergea, dar zbura, nesimțind nici pietrele trotuarului, nici picioarele sub el.

La al cincilea etaj îl ridicară niște aripi nevăzute.

Tasia ședea lângă masă și cosea la rochia fetiței.

— Dați-mi să mănânc — sunt flămând ca un câine...

— Dar capul nu te doare?

— Nu mă doare nimic. Tot a trecut. E bine. Teribil de bine. Sezi lângă mine să-ți spun tot. Înțelegi. Te-am mințit de zor. Nu mi-au dat de cât 15 ruble.

Nu vorbi. Stăi. Te-am mințit. Nu știam ce să fac. Dar Excelența sadomnului director general, oh, nu mai pot răsufla...

Ani vorbit cu el. — Multe nevoi? mă întrebă. Eu îi întinsei lista noastră. O citește și-mi spune: E adevărata piramidă a lui Keops. Dracu știe ce o mai fi și aceasta? Apoi iar mi-a dictat... Credeam că s'a isprăvit. Nu! Am isprăvit să scriu, m'a lăudat și mi-a spus:

— Uite pentru piramida d-tale și

— Uite pentru piramida d-tale, și mi-a întins două hârtii de 25 ruble. Primește-le. Și încă 15 ruble sporul! Iar dela 1 Ianuarie 10 ruble pe lună spor.

— Ha, ha, ha. Măine de dimineață la cumpărat. Eu credeam că mă prăpădesc cu totul!

După sărbători șeful de serviciu Lucasov l-a primit cu o mirare respectabilă.

MENTIUNI CRITICE

— Dragoș Protopopescu —

PAGINI ENGLEZE, editura „Cultura Națională”, 1925.

Lucrarea d-lui Dragoș Protopopescu face parte dintr-o foarte distincă și stăruitoare activitate anglicizantă în care se întâlnește, în timpul din urmă, pe lângă al d-sale, numele d-lor: I. Botez, M. Peza și P. Grimm. Este, de bună seamă, un semn al vremurilor, accentuate și mai mult de orientările politico-economice ale ultimului războiu, această preocupare convergentă care pornește din cele trei centre universitare, cu excepția Bucureștilor. Dar nu e vorba să trăsăm harta acestei activități. Fapt e că ceace înainte vreme era un fenomen sporadic și oarecum snob după războiu, s'a generalizat și învățământul universitar al englezei răspunde și unei cerințe a timpului și unei nevoi a intelectualității românești de astăzi. În felul acesta, poate nu suntem departe de ziua în care opera genului Shakespeare, va fi anexată lectorului român, prin tălmăcirii ideale, cel puțin în măsura în care e familiară spectu o ului. Până atunci, studiile se urmează ca favorabile preliminarilor și, amintind numai în treacăt, de mai recentul studiu asupra lui Hamlet, din „Viața Românească” al d-lui I. Botez (asupra cărui va trebui să revenim) să stăruim astăzi pe lângă frumosul volum „Pagini engleze” al d-lui Dragoș Protopopescu.

Volumul, cum este și firesc e al unui poet. Al unui poet dublat de un învățat. „Slăbiciuni anglomane — cu o leacă de informație...” notează desore sine—cu glumă și cochetărie, autorul, în cele câteva rânduri de prefață. Dar pe lângă informația care impune, ceace dă acestor pagini un aer de tinerească erudție este scrisul autorului: acea „lirică a mirării” care străbate fic studiile, fie cronicile sale engleze și care le dă un veritabil aspect de confesiuni pline de viață. Căci pentru cetătorul neinformant, trebuie să rotez că Dragoș Protopopescu, a fost și rămâne, în tot ce va scrie, poetul „Syonului de pretutindeni” și al „Poemelor neliștitei”. Aviditatea sufletului său și temperamentul lui sprintar, înviorează și aceste pagini cari ar avea tot dreptul să fie mai rebarbative. Și oricât așa fi înclinat să

stăruiesc asupra calităților de scriitor, ale acestei opere, n'o voiu face ca să nu răpesc nimic din considerarea gravă ce li se cuvine. Pentru că sunt mai ales studii, de o bogată informație și de o riguroasă metodă.

Volumul începe cu lecția inaugurală „Valoarea latină a culturii engleze”, apărută și în plachetă-lecțiune bogată în sugestii pitorești și în care autorul lăzurește misterul acestei trăinicii a civilizației și literaturii engleze, al cărei chiag a fost harul latin. „N'a fost din primele veacuri ale creștine și până azi o mai lacomă,

statornică și înțeleaptă înfruptare din cuvântul latin ca la neamul nordului. E ceace revelează la dânsul, dela prima impresie, note care miră și contrastează. Fiu al negurilor, l-am aștepta de o mentalitate încăleită, haotică, indigestă cum numește Nietzsche mentalitatea germană. Englezul e însă la minte de o limpiditate și armonie clasică. Limba lui de o sintaxă concisă, simplă și eliptică își are nodul în Tacit mai mult de cât în orice sinaxă a brumelor. Rigoarea moravurilor, sobrietatea și strășnicia urcă la mama Grahlor și Cotonii care mai nasc și azi în Anglia”. S'ar zice poetizări de circumstanță, metaforism convențional ca și aceste două rânduri ceva mai jos: „Oxford și Cambridge din care trăește Anglia prezentului și viitorului sunt după Roma culturile de cea mai fidelă latinătate din lume; camera lorilor e o plimbare de statui și senatori romani...”

Dar d. Dragoș Protopopescu nu rămâne numai la aceste enunțări. Într-o peregrinare pe atât de substanțială pe cât de cursivă, d-sa acumulează probe înceând dela relațiunea lui Bede (Sec. VII) din „Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum”, prin Regele Alfred (Sec. IX) care învază,

— Zănin, se vede că ți-a descântat cineva. Dela 1 Ianuarie vei primi 60 ruble. Ordin de sus! Eu, totdeauna am fost de părere că ești un funcționar bun.

— Vă mulțumesc, i-a răspuns plecat Zănin. Mă voi sili...

Și într'adevăr s'a silit cât nu se putea mai mult, iar lista de nevoile lor, pe care o făcea cu Tasia au numit-o piramidă.

—Nu știi unde-i piramida noastră? Ar trebui trecut acolo și tocurile dela cizmele lui Vasia. S'au ros de tot!

pentru cronici, anglo-saxona pe temeiul limbii și culturii latine, prin cronicele în latină, ale secolului 12—13. Chaucer, Shakespeare, Ben Jonson, clasicistul definitiv, și mentor al secolului XVII-lea, Dryden, imitatorul lui Horațiu și Virgiliu și până la Dr. Samuel Johnson, din a doua jumătate a veacului XVIII: „Uriasa bibliotecă clasică ambulată”. Dar — și cuvântul e al autorului — nu e vorba a scoate pe Englezi mai... latini decât Papa. Inșă concluzia logică a acestui excurs de filiații este că peste fondul primitiv Saxon, cultura latină a revărsat o lumină și o claritate caracteristică.

Un studiu cu totul remarcabil este cel următor: „Un părinte al criticismului englez: John Dryden”. După ce remarcă absența mentalității critice la Englezi, și târziu ei apariție, și după ce aminteste în treacăt de rudimentele de estetică din Hobbes, la care se surprind totuși câteva anticipații ecouri din expresionismul lui Croce, d. Dragoș Protopopescu stăruie asupra personalității lui Dryden (1631—1700) comentând prefețele sau eseurile lui — care sunt o formă foarte caracteristică a criticii engleze. Dryden e mai puțin critic și mai mult estet, adică un om care iubea frumosul în el însuși. După dânsul arta e una și trebuie luată acolo unde se găsește. Din această atitudine decurg o serie de contradicții. Insuficiențele estetice lui, abisul între cuvânt și poezie la care și el sapă, după atâția alții, sunt expuse de autor cu amănunțime. Fatal avea să critice pe Shakespeare, pe motiv că nu are „cuvinte alese” și „expresii fine”. Și totuși, tot el, Dryden, e acela care urnește, carul triumfal al genialului Shakespeare din șanțul indiferenței de până atunci. Criticismul englez, începe în jurul lui Shakespeare. Și primul pas l-a făcut Dryden. Pronunțând cu insistență numele lui Shakespeare, aprobând libertatea lui de creație și factură dramatică, răspunzând cu privire la știința de carte a autorului lui Hamlet aceste admirabile rânduri: „acea ce-l acuză că i-a lipsit învățătura îi fac cel mai mare compliment: el era învățat în mod natural; nu avea nevoie de ochelarii cărților ca să citească Natura”; Dryden face mai mult: în paginile lui prinde viața caracterelor pieselor lui Shakespeare. Nucleul creației shakespeareane, la dânsul se organizează întâia oară...

„Și iată-ne în imposibilitate să iusistăm asupra atâtor altora din așa de interesantele studii ale d-lui Dragoș Protopopescu.

Vom aminti, pentru consolarea noastră: „Lirism englez contemporan: spre o substanțializare a poeziei” în care lectorul divers și informat care e autorul nostru, face un bogat tablou comparativ al lirismului contemporan, cu incursiuni în lirica franceză, insistând asupra poezilor englezi din ultimii 10 ani, din așa zisă poezie georgiană din care nu ne vom reține să dăm, spre exemplificare, o pildă, poezia „Omul care se visează Creatorul” de Fredegonda Shove :

Sedeam în cer ca soarele
Deasupra furtunii; era iarnă:
Luai fulgi de zăpadă, câte unul.
Și le întorsei făptura fragedă în sticlă.
Spălai răurile albastre cu ploaie
Și făcui din nou verzi livezile.
Am prins apoi păsările și în mâini am
Strâns primăvara din ele
Până ce au prins să cânte bucurii
[nepământene,
Au sbughit apoi pe arpi de aur
Lucind ca jucăriile unui inger.
Am umplut câmpurile cu ochii florilor
Albe ca și stelele ratului.
Apoi m'am îndreptat spre om; îl văzui

Tot cu gândul la moarte, tot mândru
De mânie; atunci, tmi luat câmpii...
Imi prefăcut trupul într'un nor
Și n răpătelile negre ale sufletului
Innecai deabinelea steaua pământului.

Să nu încheem însă înainte de a sublinia valoarea informativă a articolelor „Scriitorii Români în Anglia; în America și India”, adnotări pe volumul de traduceri din literatura română a d-soarei Byng și mai ales acele admirabile „Scrisori din Londra”, alerte spirituale, portretizante și care amintesc de atâtea ori grația și dezinvolvura poetului din cronicile în versuri pe care le iscălește poetul Dragoș Protopopescu.

PERPESSICIUS

În numerile viitoare, despre:
E. LOVINESCU: Istoria civilizației române moderne.
RAMIRO ORTIZ: Italia modernă.
MIHAIL SORBUL: Don Quichotte della Mancha, (după Cervantes) și Patima Roșie, ed. III.
MIRCEA RADULESCU: Poeme pentru Galatea.
LUCIAN BLAGA: Daria, teatru.
M. SADOVEANU și D. D. PATRAȘCANU: Sfintele amintiri (Din viețile sfinșilor) ,seria II-a.

CETATEA LITERARA

Intâi vom aplauda titlul. E o vanitate a titlurilor de revistă. Și acesta e un foarte semnificativ titlu. Pentru că este un suflet al cetății, o poezie a orașului, un puls care se desprinde și din atmosfera de iad și din asfaltul incins de arșiță. Și această trepidare și acest suflet modern — obiect de poezie în literaturile occidentale — merită să intre în preocuparea literatorilor cu aceleas drepturi de improprietărire ca și sufletul rural. Cele 2 fețe ale lui Ianus erau doar ale aceluiaș cap.

Directorul acestei noi reviste era indicat să încerce. Temperamentul combativ al lui Camil Petrescu, inițiativa sa, preocupările lui cu problemele muncii intelectuale — agravate din zi în zi de adversitatea împrejurărilor — îl obligau să continue opera începută acum doi ani în foata: „Săptămâna muncii intelectuale și artistice”.

Aceas tinerețe, acelaș crez în superioritatea efortului intelectual, acelaș stăruință, iată ceea ce aduce Camil Petrescu, chiar dela primul număr.

A-i dori izbândă este pentru noi o prea plăcută și elementară datorie...

PENTRU FERICIRE la Teatrul Popular

„Pentru fericire”, de scriitorul polonez Przibiszewsky, e o piesă în trei acte grele și care n'a izbutit la Teatrul Popular.

E o piesă alcătuită din smucirile sufletești cele mai posomorite, mai dârz întristătoare și mai hăd răsbunătoare.

N'aș îndrăzni să spun, că piesa aceasta n'ar avea un subiect și o desfășurare dramatică, necorespunzătoare vreunor cerințe ale artei dramatice. Sunt convins, că orice subiect motivează acțiuni și chiar piese dramatice. Rețetele sunt cu trecere numai la profesorii și emulii lor îmbăcsiți de notorietate. Dar în „Pentru fericire”, e o trudă de scormonire în laturile cele mai rebarbative ale omului. E o îngrămădire de sumbru, amestecat cu violență și cu mirosul de cadavru, aruncat cu rânjetul fiarei răsbunătoare.

Peste banalitatea adulterului, divorțului, flagrantului delict, a scenei de scandal cu fățarniciile ridicule și convenționale, cu manierele sugrumat al „oamenilor de societate”, autorul piesei „Pentru fericire” a adus pe scenă, cu calculul necesar, identificarea expresiei „între ei e un cadavru”.

Sunt doi prieteni. Unul căsătorit, altul nu. Amândoi sunt nebuni după aceeași femeie. Ea înclină către cel căsătorit. Acesta își lasă soția, îngrozită de disperare și-și caută fericirea cu iubita.

Prietenul lui suferă, mai întâi umilința, că a fost ales celalt. E ros apoi de necazul vijelios al mulțumirii triumfătorului. E măcinat de gelozia stupidă a înfrântului.

Ca o fiară, n'alege mijlocul răzbunării. Prietenului îi spune toate răutățile diavolești, despre femeia, pe care acela o iubea.

Hotărăște pe soția părăsită a prietenului să se sinucidă. Și în cele din urmă, în cuibul îndrăgostiților aruncă pe moartă. Oribilă răzbunare! Intre femeia, care nu-l voise și prietenul preferat de ea, era un cadavru. Și unul și altul trebuie să se socotească ucigași morali.

Reale desigur și alari personaje. Prea morbide suflete însă. Atmosfera e de schingiuirea nervilor. E o îndârjire de primitivism.

Artiștii s'au silit să impace rolurile, așa de tari, cu punerea în scenă ca de cavou.

Dar nu mai pot face nici-o apreciere. Desnădejdea d-nei Popa, (care a jucat rolul soției părăsite) mă turbură și acum.

B. Cecropide

O ȘCOALĂ NOUĂ:

La Ministerul artelor e gata — în cartoane — o „nouă” școală de Arte Frumoase, ce va să ființeze la Cluj.

Avem, până acuma, trei: una la București — în agonie; una la Iași — în stare cataleptică; și cea din Kișinău — aproape inexistentă.

Nici una din ele nu aduce vre-un spor la scopul pentru care ne închipuim că au fost create.

Triste lagăre de vegetare.

Sunt — ca atâtea alte instituții ale noastre — simple sclifoseli de civilizație. Costisitoare și primejdioase.

Costisitoare, fiindcă, pe timpurile acestea de jale monetară, douăzeci de centime cheltuite fără rost, înseamnă un lux condamabil.

Primejdioase, de oarece expectorează anual, în societate, plotoane de analfabeți, cu suflete chiricite, în cari arta se resfrânge, meschin și fleșcăit, până la durere.

Absolvenții buni sunt puțini. La intervale de câteva serii — unul.

Stoi, și-l privești oimit: cum a putut ieși teafăr din alambicul pedant și cărpăcit al programei oficiale — din teacurile pedagogice, ale unor „profesori” atinși, în majoritate, de uscăciune cerebrală și parazitism? (Vom vorbi, altă dată, despre minoritatea profesorală, care împlinește un supra omenesc sacrificiu: acceptarea promiscuității).

Am denunțat, cu alt prilej, cancerul cari rod din însăși inima așezămintelor noastre de cultură artistică: Un program de studii, alcătuit fără cunoașterea împrejurărilor și necesităților locale — și un corp profesoral, recrutat, indeobște, din farașul intenzenților de cluburi politice.

Un publicist ardelean, unul din poezii rafinați ai actualei generații — se bucura, nu de mult, anticipat, de isprava pe care Ministerul Artelor plănuiește s'o săvârșască la Cluj.

Bucurie pripită.

Școala din Cluj va avea aceiași tristă soartă ca și celelalte trei, existente. Chiar dacă, prin excepție, vor fi numite în conducerea ei — (mai mult de ochii scrutători ai inteligenței minoritare) — câteva elemente de picepere, de muncă disciplinată și de bună cuviință.

Chiar, dacă! Ceia ce nu credem...

Interesele electorale vor cântări aici mai greu decât cele culturale.

Sopârta nu-și devorează ouăle.

Atâta vreme cât nu se va înțelege că una cată să fie pregătirea maestrilor de desen și caligrafie, și alta aceea a artiștilor plastici; adică, până ce nu se va pune temelia unui seminar, pentru cei dintâi, și a unei Academii, (fără nici o legătură programatică ori administrativă cu Seminarul), pentru cei din urmă — nu vom izbuti să dăm școlii românești dascăli... superiori elevilor; nici societăți artiști, în înțelesul cel mai larg și mai nobil al cuvântului.

Firește, seminarul ar fi o școală de specializare pedagogică — pentru bachelaurii cu vădite înclinații spre înțelegerea frumuseților plastice. Un corp profesoral, atent selecționat și stabil, far cere însuși programul acestei școli, orânduit după normele unei discipline riguroase.

Academia, din potrivă, n'ar cere elevu-

lui de cât o însușire: Să vibreze în fața celor văzute sau nevăzute — și să poată exprima, ori cât de nefundamantic, această fierbere a lui, lăuntrică, prin unul din mijloacele plastice cunoscute.

Nu far cerceta nimehi nici despre vârstă, nici despre studiile anterioare.

Cu atât mai bine dacă, pe lângă știința scrisului și a cetitului, va mai fi cunoscut, în tot crudul ei, viața — și în aspectele ei, cele mai neobișnuite, natura.

Academia, n'ar avea nevoie de un palat. Ci, iarna, ateliere vaste și luminoase. Vara, bolta codrilor și covoarele înflorite ale câmpului.

De un „corp profesoral” doct, permanent, cu gândul la gradăție, reumatisme și pensie — nici vorbă!

El ar despuia ucenicia artistică de curiozitatea cercetării continue, de însuflețirea pentru înfățișările inedite, de frământarea dezordonată care scurmă necunoscutul; de toată savoarea, de toată voluptatea consumării în jocul acesta, fără scop hotărât și fără beneficiu scontat, care e Arta.

El ar fi organizatorul, metodic și plat, al ankylozării definitive.

În Academia de Belle-Arte, pe care o visăm cu toții, li s'ar da elevilor prilejul de a lua contact sufletec cu toate energiiile creatoare ale timpului și neamului nostru.

Nici unul din poezii, scriitorii, criticii, pictorii, sculptorii, arhitecții și gravorii noștri mari, n'ar sta la cumpănă, (când ar fi solicitați de Ministerul artelor), să desfășoare serii periodice de cursuri vii, în toate cele 3—4 Academii — dacă acestea ar fi organizate în spiritul arătat mai sus.

S'ar statornici un nehodinit schimb de păreri, de sentimente și de învățături. S'ar scormoni o emulație, care ne lipsește azi, în actele dezinteresate; s'ar zdruncina, și prăbuși, pedantismul și prejudecățile; s'ar trage spre lumină talentele reale care, mai cu seamă în întunericul provinciei, se sting, înăbușite sub neînțelegerea și disprețul mediocrității suverane.

În cazul acesta, și cheltuelile Statului ar fi cu mult inferioare. Ca întotdeauna, când sinecurei i se arată, cu degetul, imperativ, ușa larg deschisă.

Cetitorul prudent va gândi, poate: „În ce țară din Apus a mai îndrăznit vre-un Guvern — (cetitorul prudent gândește întotdeauna „guvern” cu G—mare)... să înlocuiască pe profesorii cu diplomă, concurs și definitivat — prin oameni, fără domiciliu, situație și ocupație declarată?...”

Nu te tulbura, în deșert, cetitorule prudent!

Ceia ce visez eu, în închipuirea mea fierbinte — nu se va putea înfăptui prea curând.

Generația noastră e respectuoasă și milostivă. Te va lăsa să-ți consumi, în tihnă, până la sfârșit, pensia, câștigată în anii mulți de trudă, de ascultare, de umilită și de frică.

După acela, numai, cei „fără domiciliu, ocupație și situație”, adică mințile superioare și slobode, sufletele adânci și albe ale neamului nostru, vor păși să pribegescă spre cele patru colțuri ale țării, ca să sfășie păcelele grele de ne fruntea și de pe ochii tinerimii, pornită pe cărările, în pantă obositoare, ale Artei...

N. N. TONITZA

BIBLIOGRAFIE ARTISTICĂ:

Francis Carco. „Maurice Asselin” — N. R. F. — ed. 3.75 fr.

Claude Roger-Marx „Odilon Redon” — N. R. F. ed. 3.75 fr.

27 DECEMBRIE, 1816: S'a reprezentat la Iași cea dintâi piesă de teatru în limba română „Mirtii și Ilcoi” pastorală într'un act, prelucrată de Gh. Asachi după Gessner și Florian.

1848: Costache Negri ține la Paris în mijlocul emigraților și al studenților români, un tuast patriotic.

1867: I. C. Massim a vorbit la Ateneul Român din București, despre „Scrierea română cu litere latine”.

28 DECEMBRIE, 1840: S'a născut în București Ioan Kalinderu.

29 DECEMBRIE, 1849: S'a născut la Iași junimistul Gheorghe Negruți.

1868: I. C. Massim a vorbit la Ateneul Român din București „Despre limbă”.

30 DECEMBRIE, 1850: Se joacă pentru prima oară la Iași piesele „Soldan Viteazul” de V. Alecsandri și „Profesorul și Chineza” de C. Negruzzi.

1865: G. Missail a vorbit la Ateneul Român din București despre „Datinele și obiceiurile românești”.

31 DECEMBRIE, 1842: S'a născut în Iași Iacob C. Negruzzi, actualul președinte al Academiei Române.

1889: A murit în Iași marele scriitor Ion Creangă.

1 IANUARIE, 1809: S'a născut în satul Mișcolț din Ardeal, marele mitropolit Andrei Șaguna.

1825: S'a născut în Iași Ioan Alecsandri fratele poetului Vasile Alecsandri.

1850: S'a născut în București marele bărbat de stat Vasile Boerescu.

1837: Apare la Brașov „Foaia literară” condusă de Gh. Bariț.

1855: Apare la Iași „România literară” sub redacția lui Vasile Alecsandri.

1860: Apare la București „Revista Carpaților” condusă de Gh. Sion.

1867: Apare la Blaj „Arhiva pentru filologie și istoria” editat de Timoteiu Cipariu.

1868: Apare la Brașov, apoi la Sibiu, revista „Transilvania” condusă de Gh. Bariț.

1894: Apare în București revista ilustreată „Vatra” condusă de I. Slavici, G. L. Caragiale și G. Coșbuc.

1895: Apare în Orăștie „Revista Orăștiei” sub conducerea lui Dr. Silviu Moldovan.

1900: Apare „Noua Revistă Română” condusă de d. C. Rădulescu-Motru.

1902: I. Bogdan ia conducerea revistei „Convorbiri literare”.

1906: Apare în București „Viața literară” condusă de G. Coșbuc și I. Gorun.

1911: Apare ziarul „Românul” în Arad.

2 IANUARIE, 1821: Apare prima parte din „Biblioteca Românească” publicație periodică scoasă la Buda de Zaharia Carcalechi.

1837: Apare în Brașov „Foaia Duminiicii” condusă de Ioan Barac.

Pierre Reverdy. „Pablo Picasso” N. R. F. — ed. 3.75 fr.

François Fosca. „A. Marquet” N. R. F. ed. 3.75 fr.

Pierre-Louis Duchartre et René Saulnier. „L'imagerie populaire” — Librairie de France ed. — 120 fr.

Henri Clouzot. „Des Tuileries à Saint-Cloud” (l'art décoratif du second empire). Payot — ed. 25 fr.

